

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

”Vi är här för att skydda barnet”
- en kvalitativ intervjustudie om förskollärares perspektiv
på orosanmälningar

Kristina Csepregi
Esmeralda Birdian

Kandidatuppsats (SOPA 63)
VT 2020
Handledare: Carina Gallo

Abstract

Authors: Kristina Csepregi and Esmeralda Birdian

Title: “We’re here to protect the child” - a qualitative interview study about preschool teachers perspective of mandatory reporting

Supervisor: Carina Gallo

Assessor: Jayeon Lindellee

The aim of this study was to get a greater understanding of how preschool teachers describe and handle mandatory reporting and suspicions of child maltreatment. The study was based on qualitative semi-structured interviews with six pre-school teachers. Profession theory and a dramaturgical perspective were used in the analysis. The results in the study found that preschool teachers frequently use documentation and advice from other professionals, such as colleagues and child protection services, when suspicion of child maltreatment arises. Many of the interview participants also described trying to help the families with their own support efforts, which often centered around dialogues with the parents. The study also found that former experiences, both professional and private, affected the preschool teachers decisions to report. The view on mandatory reporting, as a legal obligation and as a safety net for children, was also found to be an important reason to report concern surrounding the children. Furthermore, the preschool teachers described experiencing emotional difficulties such as fear and worry for threatening situations with parents. They also described difficulties with re-building a relationship with the parents after the report and cooperation with child protective services.

Key words: mandatory reporting, child maltreatment, child protection services, preschool teachers

Förord

Vi vill för det första ge ett stort tack till alla fantastiska förskollärare som deltagit i intervjuerna, där ni trots en rådande pandemi har ställt upp och bidragit med intressanta och viktiga reflektioner. Ett tack ska också ges till de personer som hänvisat oss till våra intervjupersoner, ni är guld värda!

Vidare vill tacka vår handledningsgrupp som bidragit med nya insikter och feedback som fört oss fram i vårt arbete. Ett stort tack tillägnas också vår fantastiska handledare, Carina Gallo, som gett oss konstruktiv kritik och haft tålamod med alla våra frågor. Du har varit ett otroligt stöd under hela processen!

Avslutningsvis vill vi tacka varandra för ett bra samarbete, med oändliga telefonsamtal. Trots covid-19 och social distansering har vi aldrig känt oss ensamma. Vi är varandras ying och yang - hade aldrig klarat det utan varandra!

Innehållsförteckning

1. Inledning	6
1.1 Problemformulering	6
1.2 Syfte och frågeställningar	8
1.3 Arbetsfördelning	8
2. Kunskapsläge	8
2.1 Litteratursökning	8
2.2 Barn som far illa och orosanmälningar	9
2.3 Förskollärares verktyg	10
2.3.1 Tydliga rutiner	10
2.3.2 Samarbeta, stöd och eget preventivt arbete	11
2.3.3 Dokumentation och observation	12
2.4 Faktorer som påverkar förskollärares beslut att orosanmäla	12
2.4.1 Trovärdighet och riskbedömning	12
2.4.2 Situationens karaktär	13
2.5 Förskollärares svårigheter	14
2.5.1 Samverkan med socialtjänst	14
2.5.2 Kunskap	14
2.5.3 Känsломässiga svårigheter	15
3. Teoretiska utgångspunkter	16
3.1 Professionsteori	16
3.1.1 Habitus	17
3.1.2 Fält	18
3.1.3 Distansering	18
3.2 Det dramaturgiska perspektivet	18
4. Metod	20
4.1 Metodval	20
4.2 Urval	21
4.3 Genomförande	22
4.4 Analysmetod	22
4.5 Metodens förtjänster och begränsningar	23
4.6 Tillförlitlighet	25
4.7 Förförståelse	26
5. Forskningsetiska överväganden	27
6. Resultat och analys	28
6.1 Presentation av intervjudeltagarna	29
6.2 Förskollärares verktyg vid orosanmälningar	29
6.2.1 Observation och dokumentation	29
6.2.2 Stöd från professionella	31
6.2.3 Egna insatser	33
6.3 Faktorer som påverkar beslut till orosanmälan	34
6.3.1 Synen på anmälningsplikten	34
6.3.2 Erfarenheter	36
6.4 Svårigheter i samband med orosanmälningar	38
6.4.1 Att möta vårdnadshavarna	39
6.4.2 Samverkan med socialtjänst	41
7. Avslutande diskussion	43

8. Referenslista	45
9. Bilagor	50
<i>Bilaga ett: Informationsbrev.....</i>	<i>50</i>
<i>Bilaga två: Intervjuguide.....</i>	<i>52</i>

1. Inledning

1.1 Problemformulering

I Förenta Nationernas (FN) barnkonvention stadgas de rättigheter som gäller för barn (0-18 år). Artikel 3 anger att barnets bästa alltid ska beaktas och artikel 6 betonar alla barns rätt till liv, överlevnad och utveckling. Detta innebär skydd mot allt som hotar barns utveckling (Barnombudsmannen). Barnkonventionen ratificerades av Sverige 1990, men har sedan 1 januari 2020 blivit svensk lag. För svenska samhället innebär detta ännu större krav på implementering och beaktande av konventionens stadgade rättigheter (Regeringen, 2019).

I 5 kap. 1 § p. 1 Socialtjänstlagen (2001: 453) fastställs det att socialtjänsten har yttersta ansvaret för att säkerställa barns trygga uppväxt. För detta krävs kännedom om eventuella barn i fara, varav 14 kap. 1 § Socialtjänstlagen kan komma till bruk. I denna paragraf beskrivs det att myndigheter i kontakt med barn, exempelvis skola och polis, är skyldiga att genast anmäla kännedom eller misstanke om barn som far illa till socialtjänsten. Enligt Socialstyrelsen (2019) kallas denna lagstadgade skyldighet orosanmälan i vardagliga termer. Orosanmälningar utgör en möjlighet för socialtjänsten att få information om barn som kan behöva skydd eller stöd (ibid.). Vidare beskriver Socialstyrelsen (2019) att barn kan fara illa på ett flertal olika sätt - däribland genom försummelse, kränkningar samt fysisk, sexuellt och psykiskt våld. Detsamma gäller om de lever med föräldrar som har svåra relationsproblem eller utsätts för hot, våld eller övergrepp av andra barn eller ungdomar. Barn kan också fara illa genom eget vållat beteende, exempelvis missbruk (ibid.).

Polisen tillsammans med personal från förskola och skola kan konstateras tillhöra den grupp som gör flest orosanmälningar (Cocozza, Gustafsson & Sydsjö, 2007; Socialstyrelsen, 2019). Enligt Socialstyrelsen (2019) har antalet anmälningar från skola och förskola i Sverige ökat det senaste årtiondet, men trots detta ses underrapportering gällande barn som far illa fortfarande som ett problem. Kvantitativa studier (Svensson, Andershed & Janson 2015; Svensson & Janson, 2008) har visat att endast en liten andel anmälningar görs i skola och förskola, trots befintlig oro hos personal. Intervjuer med svensk förskolepersonal (Backlund, Wiklund & Östberg, 2012) har också visat att orosanmälningar ofta görs i sista hand, när egna insatser inom verksamheten prövats. FN:s barnrättskommitté (2015) uppmärksammar underrapporteringen i Sverige och menar att de som arbetar med barn tenderar att ha

otillräcklig kunskap om tidiga tecken på våldsutsatthet. Flera studier har försökt förstå varför underrapporteringar uppstår, varav det återkommande framkommer att skolpersonal beskriver brist på kunskap gällande tecken på våld (Gilbert et al. 2009; Schols, de Ruiter & Öry, 2013). I fokusgruppsintervjuer med svensk personal från BVC, skola respektive förskola framkommer det att professionerna gör olika bedömningar kring allvaret i barnets situation (Backlund, Wiklund och Östberg, 2012). I dessa bedömningar beskrivs det exempelvis att våld som uppfattas vara av en lindrigare grad inte alltid anmäls. Orosanmälningar av skol- och förskolepersonal kan också uppfattas som ett risktagande, då lärarnas relation till föräldrarna exempelvis kan skadas (ibid). Ytterligare försvårande faktorer vid anmälningsplikten beskrivs vara osäkerhet kring vad som är rimliga skäl för en anmälan (Gilbert et al., 2009) och brist på stöd gällande beslutet (ibid; Schols, de Ruiter & Öry, 2013).

Forskning indikerar således att det finns en motsättning i skolverksamheter - orosanmälningar ökar, samtidigt som tidigare forskning redovisar underrapportering. En otrygg uppväxt kan ge långvarigt negativa konsekvenser på såväl beteende som psykiskt och fysiskt mående (Edwards 2018; Jernbro & Janson, 2017; Socialstyrelsen 2010). Barn som far illa riskerar även uppvisa större koncentrationssvårigheter i skolan och sämre akademiska resultat (Elklit, Michelsen & Murphy, 2018). Vidare kan sexuellt våld i barndomen öka risken för att som vuxen uppleva våld i nära relationer (Murphy, Elklit & Shevlin, 2020).

Det är viktigt för socialt och preventivt arbete att undersöka hur anmälningsplikten i praktiken kommer i uttryck. Orosanmälningar från skola och förskola beskrivs av Skolverket (2020) utgöra en viktig roll i förhindrandet av barn som far illa, där personalens fullföljande av anmälningsplikten kan vara livsavgörande. Förskolan möter dagligen barn i en ung ålder, därför anser vi dem ha en unik position i synliggörandet av barn som far illa. Samtidigt kan lagstiftningens formulering medföra en föreställning om att orosanmälningar automatiskt uppfyller barns behov av skydd, fastän det i praktiken kan se annorlunda ut (Backlund, Wiklund & Östberg, 2012). Anmälningsskyldigheten innefattar också ett visst tolkningsutrymme (ibid.), vilket gör det betydelsefullt att lyfta förskollärares upplevelser av anmälningar. Detta särskilt då tidigare forskning visat att det finns bristande kunskap gällande förskollärares perspektiv på anmälningsplikten.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att öka förståelsen för hur förskollärare beskriver respektive hanterar orosanmälningar och misstankar för barn som far illa. Frågeställningarna som besvaras är:

- Vilka verktyg använder förskollärare när misstanke för barn som far illa uppstår?
- Vilka faktorer beskriver förskollärare påverkar deras beslut att göra en orosanmälan?
- Vilka svårigheter beskriver förskollärare i samband med orosanmälningar?

1.3 Arbetsfördelning

Gällande vår arbetsfördelning har vi valt att göra det huvudsakliga arbetet tillsammans, vilket innefattade litteratursökningen, datainsamling och skrivandet. Vi har främst suttit tillsammans och skrivit problemformulering, syfte, frågeställningar, kodning och analys. Övriga delar har haft en blandning mellan gemensamt arbete och uppdelning av skrivande. Under arbetsprocessen har vi haft ett nära samarbete där kontinuerliga diskussioner förts och vi gemensamt korrekturläst. Vi har båda deltagit i samtliga intervjuer, där den ena varannan gång haft huvudansvaret medan den andra stöttat upp med följdfrågor. Likaså transkriberade vi lika stor mängd intervjumaterial.

2. Kunskapsläge

I detta avsnitt kommer litteratursökningen att inledningsvis presenteras, där det anges hur vi gått tillväga för att finna våra kunskapskällor. Sedan redovisas ett avsnitt kring allmän forskning om orosanmälningar och barn som far illa, varav kritik mot socialtjänsten berörs. Likaså görs en presentation av de yrkesgrupper som fått mest uppmärksamhet i olika studier gällande orosanmälningar. Denna forskning presenteras för att nyansera bilden av orosanmälningar. Därefter redovisas tidigare forskning relaterat till våra frågeställningar, det vill säga vilka verktyg förskollärare använder, vad som påverkar beslut om orosanmälningar och diverse svårigheter i processen.

2.1 Litteratursökning

En del av litteratursökningen gjordes i Google Scholar men främst i LUBsearch, med engelska sökord som: "mandatory reporting", "child maltreatment", "child protective

services”, ”pre-school” och svenska sökord som: ”orosanmälningar”, ”socialtjänst”, ”Sverige”, ”förskollärare” och ”anmälningsplikt”. Dessa nyckelord söktes separat från varandra men också i kombinationer, exempelvis ”Mandatory reporting pre-school sweden”. Vidare har vi gått igenom referenslistorna i centrala artiklar för att försöka hitta litteratur. Sökmotorn Google har också använts för att hitta rapporter och andra kunskapskällor av relevans.

Studier rörande endast anmälningsplikten i förskolor är begränsad. Den större delen av forskningen vi hittat har behandlat hälso-och sjukvården eller tandvårdens perspektiv på orosanmälningar. Således inkluderar en mindre del av våra sökningar även dessa verksamheter. För att hitta kunskapskällor relaterat till våra frågeställningar har vi i litteratursökningen även inkluderat grundskolor. Inom skolverksamheter tenderar forskningsfokus att läggas på skola snarare än förskola. Eftersom lärare är en av de yrkesgrupper som antas ha flest liknande erfarenheter med förskollärare anser vi dessa studier fortfarande relevanta att behandla.

2.2 Barn som far illa och orosanmälningar

Gällande tidigare forskning kring barn som far illa och orosanmälningar finns nationell liksom internationell forskning. Dessa kunskapskällor handlar bland annat om kritik som riktats till socialtjänstens skydd av barn samt faktorer som påverkar anmälningsbenägenheten för olika yrkesgrupper.

Orosanmälningar har i tidigare forskning lyfts ur ett kritiskt perspektiv, där anmälningar inte nödvändigtvis uppfattas innefatta skydd för barn som far illa. Både vid tidigare forskning och diverse rapporter går det exempelvis att finna kritik gentemot socialtjänstens hantering av orosanmälningar. Inspektionen för vård och omsorg (IVO, 2017) betonar i sin tillsynsrapport hur socialtjänsten inte alltid tillgodoser barnets bästa och att förhandsbedömningar liksom utredningar bör utföras mer skyndsamt. Likaså beskrivs myndighetens anställda ha personal- och kompetensbrister. Det riktas även kritik mot socialtjänsten gällande att de inte ger barn tillräckligt stöd, då de exempelvis beskrivs brista i sina utredningar kring familjehems lämplighet (IVO, 2017). I en studie där man under ett år undersökte alla inrapporterade orosanmälningar i Linköpings kommun fann man också indikationer på att det råder en otillförlitlighet kring anmälningsplikten (Cocozza, Gustafsson & Sydsjö, 2007).

Socialtjänsten bedömde att 22% av professionellas orosanmälningar inte skulle öppnas för utredning, men vid en uppföljning 5 år därefter kunde man se att 53% av dessa anmälningar senare hade resulterat i en utredning. Undersökningens resultat indikerar således på att socialtjänsten kan göra missbedömningar. Författarna menar detta kan betyda att en orosanmälan inte nödvändigtvis utgör en säkerhet för de barn som behöver skydd (ibid.).

Hur anmälare resonerar kring och hanterar orosanmälningar har vidare studerats ur flera yrkesgruppers perspektiv, varav hälso-och sjukvården och särskilt tandvård i nordisk kontext uppmärksammas (Bjørknes et al. 2019; Brattabø et al. 2019; Kvist et al. 2014; Kvist et al. 2017; Piltz & Wachtel, 2009; Svärd 2017). I dessa studier redovisas olika hinder som tand- och sjukvårdspersonal kan stöta på i samband med orosanmälningar, exempelvis upplevelsen av att det inte leder till någon hjälp (Kvist et al. 2014; Piltz & Wachtel, 2009) eller oros känslor för sin egen säkerhet (Svärd, 2017). Ytterligare en osäkerhet som uttrycks förekomma är huruvida ens bedömningar gällande barn som far illa är korrekta (Bjørknes et al. 2019; Kvist, 2014).

2.3 Förskollärares verktyg

De verktyg som av förskollärare används när misstanke för barn som far illa uppstår beskrivs i tidigare forskning innefatta tydliga rutiner, samarbete, egna insatser och dokumentation.

2.3.1 Tydliga rutiner

Vikten av att ha tydliga rutiner, i form av konkreta handlingsplaner gällande orosanmälningar, är något som ofta uttrycks av förskole-och skolpersonal. Förskollärare tenderar att efterfråga mer klarhet kring hur de ska agera och vem som ansvarar för vad. Detta menar vi indikerar på att tydliga rutiner och riktlinjer uppfattas vara ett viktigt verktyg vid situationer där misstanke för barn som far illa uppstår.

I en svensk studie av Ann-Marie Markström och Ann-Charlotte Münger (2018) gjordes intervjuer med både förskollärare och lärare. Där uttrycker en förskollärare att kunskap och erfarenhet kring hur man ska agera och konkret skriva en anmälan är väsentligt i anmälningsprocessen (ibid.). Lärare beskrivs uppleva större självförtroende i att upptäcka barn som far illa samt orosänna om de vet vilka procedurer som ska följas (Ellis, 2018). I Åsa Backlund, Stefan Wiklund och Francesca Östbergs (2012) studie beskrivs det, trots

tillgängliga riktlinjer för anmälningssituationer, osäkerhet gällande rutiner vid allvarligare missförhållanden. Intervjudeltagarna uttryckte också otydlighet i hur föräldrarna och barnen skulle informeras om anmälningen (ibid.). En annan svensk fokusgruppsstudie (Münger & Markström, 2019), med olika professioner från bland annat skolan, visar att det råder osäkerhet kring organisationens roll i situationer där barn far illa. Skolans huvudsakliga uppdrag anses vara lärande, vilket gör det svårt att prioritera elevers sociala problem. Trots detta beskriver majoriteten av professionerna att det är viktigt att följa lagen och anmäla vid oro (ibid.). Däremot uttrycktes olika åsikter kring vilken yrkesgrupp som bör ansvara för anmälningarna. Lärarna menade att hanteringen av situationerna med barn som eventuellt far illa bör utföras av professioner som har utbildning inom området, exempelvis skolkuratoren. Elevhälsoteamet menade däremot att lärarna bör ha huvudansvaret för anmälningar eftersom det är de som känner eleverna (Münger & Markström, 2019). Studien indikerar således att det inom skolan kan finnas spänningar och oklarheter kring professionernas roll i hanteringen av orosanmälningar. Samtliga intervjudeltagare upplevde organisatoriska otydligheter kring hur anmälningsprocessen i praktiken skulle hanteras och det efterfrågades mer konkreta instruktioner (ibid.).

2.3.2 Samarbete, stöd och eget preventivt arbete

Samarbete med andra professionella och stöd från andra i omgivningen beskrivs också som ett betydelsefullt verktyg för hanteringen av orosanmälningar (Backlund, Wiklund & Östberg, 2012; Ellis 2018; Markström & Münger, 2018; Schols, de Ruiter & Öry, 2013).

Orosanmälningar upplevs av anmälaren vara ett stressmoment med osäkerhet kring rutiner, där olika typer av svårigheter och rädslor kan uppstå (Markström & Münger 2018).

Möjligheten att dela med sig av kunskap och erfarenhet kollegor emellan ansågs således vara en avgörande faktor, både vid identifieringen av problemet och det praktiska arbetet under anmälningsprocessen (ibid.). En av förskollärarna betonar också vikten av att inte endast få råd från kollegor, utan även av organisationen som mottar anmälningen (ibid.).

Egna insatser kan också betraktas vara ett centralt verktyg som förskollärare använder sig av när oro uppstår för ett barn. Birgitta Svensson (2013) beskriver efter en svensk enkätundersökning att den vanligaste orsaken till att orosanmälningar inte görs är för att förskolan bedömer sina egna resurser vara tillräckliga för att stödja barnet. Liknande resultat redovisas i Backlund, Wiklund och Östbergs (2012) intervjuer med förskolepersonal, där ett

eget preventivt arbete beskrivs kunna tillämpas genom ett stödjande "team" runt familjen. Då förs gärna en dialog med föräldrarna och vid flera tillfällen försöker man samtala med barnet innan anmälning görs. Detta för att inte dra förhastade slutsatser när de uppgifter man får in är svårtolkade (ibid.).

2.3.3 Dokumentation och observation

I Backlund, Wiklund och Östbergs (2012) studie framkommer det av lärarna att dokumentationen i svårbedömda situationer används som ett slags verktyg. Målet är att få en uppfattning av situationen, men också för att skapa underlag inför en framtida anmälan eller dialog med föräldrarna. Förskollärarna beskriver att man också försöker införskaffa mer information genom att öka sin vaksamhet kring barnet man misstänkt far illa (ibid.). Trots att det inte är anmälares uppgift att avgöra huruvida barnet far illa eller inte visar Markström och Müngers (2018) studie att lärare tenderar att vilja bevisa sina misstankar.

Studiedeltagarna är medvetna om att bevis inte krävs för att skriva en orosanmälan, men skapar trots det en press på sig själva där de vill kunna redovisa färdiga bevis. Bevisinsamling kan i praktiken ske genom dokumentation och observation, där identifiering av huruvida misshandel verkligen sker eller inte försöker uppnås (ibid.).

2.4 Faktorer som påverkar förskollärares beslut att orosanmäla

I tidigare forskning beskrivs olika överväganden kring orosanmälningar. Faktorer som kan påverka förskollärares beslut att orosanmäla är hur man resonerar kring misstankens trovärdighet, huruvida anmälan är till fördel för barnet och om omständigheterna kring situationen är sådana som ger fog för orosanmälan.

2.4.1 Trovärdighet och riskbedömning

Det beskrivs hos lärare och förskollärare kunna uppstå en rädsla för att göra felaktiga anmälningar eller anmäla för många gånger utan att ha något underlag för misstankarna. Detta eftersom de inte vill anklaga föräldrarna för något som sedan visar sig vara fel (Markström & Münger, 2018). Denna rädsla kan skapa tvivel och således påverka anmälningsbeslut (ibid.). I tidigare studier kan man konstatera att förskollärare ibland överväger om en orosanmälan ska göras eller inte. Några av dessa överväganden beskrivs vara huruvida anmälan är till fördel för barnet, om andra insatser först kan tillämpas samt trovärdigheten i sådant man fått

information om (Backlund, Wiklund & Östberg, 2012). Förskollärarna beskriver att uppgifter från barn kan vara svårtolkade då de är så unga (ibid; Schols, de Ruiter & Öry, 2013). Barn uttrycks vid vissa tillfällen hitta på egna berättelser som inte är sanningsenliga och därför är lärarna försiktiga med att agera när barn berättar om utsatthet för övergrepp (Schols, de Ruiter & Öry, 2013). Det finns en rädsla för att felaktigt anklaga föräldrarna för någonting som barnet själv hittat på (ibid.). När föräldrarna är i konfliktfyllda relationer, exempelvis vårdnadstvister, beskrivs det också uppkomma tvivel kring trovärdigheten i föräldrarnas utsagor (Backlund, Wiklund & Östberg, 2012). Vid dessa situationer kan olika versioner av händelser ges, vilket försvårar bedömningen för förskollärarna (ibid.).

I förskollärares överväganden kan även olika typer av risktaganden beaktas, där anmälningsbeslutet anses kunna förvärpa situationen för berörda parter. Studier (Backlund, Wiklund & Östberg, 2012; Schols, de Ruiter & Öry, 2013) beskriver hur orosanmälningar exempelvis kan skapa ilska hos föräldrarna, vilket i sin tur skadar förskollärarnas relation med dem. Denna skadade relation kan vidare hämma förskolans förmåga att arbeta stödjande gentemot familjen. Likaså beskrivs en anmälan kunna leda till att familjen flyttar eller byter förskola, vilket Backlund, Wiklund och Östberg (2012) menar kan öka barnets utsatthet. Om förskollärare som anmäler dessutom inte får återkoppling från socialtjänsten eller inte ser förändringar kan tilliten för socialtjänsten minska. Sådana erfarenheter uttrycks kunna bidra till en större tveksamhet inför att göra en ny orosanmälan (ibid.).

2.4.2 Situationens karaktär

När förskollärare och lärare bedömer situationen runt ett barn som misstänks fara illa beskrivs situationens karaktär vara betydande, till exempel om våldet uppfattas allvarligt. I en australiensk enkätstudie syftar författarna (Walsh et.al 2008) att undersöka vad som påverkar lärares upptäckande och rapportering av barnmisshandel och försummelse. I studien fann man att de främsta egenskaperna som påverkade upptäckandet och anmälan av barn som far illa är våldstypen, våldsfrekvensen, påverkan på barnet och föräldrarnas samarbetsförmåga. Fysisk och upprepande misshandel, där föräldrarna inte är samarbetsvilliga med skolan, visas i studien ha störst sannolikhet att anmälas till socialtjänsten (ibid.). Detta kan jämföras med Backlund, Wiklund och Östberg (2012) studie där exempelvis tydlig misshandel beskrivs lättare att anmäla än diffus oro. Lindrigare våldstyper kunde hos förskollärare skapa avväganden om anmälan ska göras eller om dialog med föräldrarna ska prioriteras (ibid.). Om våldet gentemot barnet tolkas vara en tillfällig handling eller ett agerande ur okunskap är det

också vanligare att först försöka hantera situationen internt, innan genomförandet av en orosanmälan (ibid.). Vidare finns beskrivningar där lärare betonar deras intuition som avgörande i bedömandet av om ett barn är utsatt (Schols, de Ruiter & Öry, 2013). En av lärarna beskriver att man efter en tids erfarenhet lär sig att magkänslan är ett viktigare tecken på att barnet far illa än blåmärken på barnets kropp (ibid.). Således tolkar vi detta som att magkänslan vid vissa tillfällen kan påverka beslut om orosanmälningar mer än vad fysiska tecken gör.

2.5 Förskollärares svårigheter

Det finns en del forskning som visar att förskollärare upplever ett antal svårigheter i samband med orosanmälningar. Dessa beskrivs ofta centrera kring samverkan, upplevelse av begränsad kunskap inom ämnet och känslomässiga svårigheter.

2.5.1 Samverkan med socialtjänst

Tidigare forskning visar att svårigheter i samband med orosanmälningar ofta handlar om samverkan eller synen på ansvarig myndighet som man ska rapportera till. Markström och Münger (2018) beskriver bland annat hur majoriteten av de lärare och förskollärare som deltagit i deras studie upplever misstro gentemot socialtjänsten. Detta eftersom de haft tidigare negativa erfarenheter i samarbetet. Lärarna och förskollärarna beskriver att de får för lite information och hjälp från socialtjänsten, vilket påverkar förmågan att stödja barnen och viljan att rapportera oro. En del av studiens deltagare menar även att socialtjänsten inte är engagerad. Det uttrycks att de behöver överdriva situationen i orosanmälningarna för att få socialtjänsten att agera (ibid.). Gällande samverkan med socialtjänst framkommer det i Backlund, Wiklund och Östbergs (2012) studie att personal från BVC, förskola och skola upplever att den specifika relationen med socialarbetaren är avgörande. De upplevde även att den stora personalomsättningen inom socialtjänsten försvårade möjligheterna för god samverkan (ibid.).

2.5.2 Kunskap

Studier visar även att begränsad kunskap är en svårighet i upptäckandet av barn som far illa liksom utförandet av orosanmälningar. En nederländsk studie av Manuela W.A Schols, Corine de Ruiter och Ferko G. Öry (2013) visade exempelvis att de deltagande lärarna

upplevde att de inte hade tillräcklig kunskap om barn som blir utsatta för övergrepp. Lärarna uttryckte kunskapsbrist specifikt gällande psykisk misshandel och försummelse. Detta eftersom det inte tar uttryck lika tydligt som exempelvis fysisk misshandel (ibid.). Upplevelsen av att besitta begränsad kunskap om barn som far illa, samt bristande erfarenheter kring rutiner då oro uppstår, kan upplevas känslomässigt krävande (Markström & Münger, 2018). I en australisk studie (Goldman, 2007) framkommer det att de deltagande lärarstudenterna inte känner sig förberedda på att anamma en framtida roll som anmälare. Detta då det finns bristande självförtroende gällande förmågan att agera då oro uppstår, liksom att kunna upptäcka barn som utsätts för sexuellt våld (ibid.). Kerryann Walsh et al. (2008) betonar dock att mer kunskap inom ämnet inte behöver innebära att anmälningsprocessen underlättas. Detta eftersom utbildning och träning kan bidra till ökad förståelse för komplexiteten i dessa situationer. Författarna sammanfattar resonemanget i följande citat: "... the more teachers know, the more they may realise they do not know." (Walsh et al. 2008, s. 991).

Kommunikationen med föräldrarna är ytterligare en svårighet som beskrivs uppkomma när orosanmälningar görs, då det råder osäkerhet kring hur en dialog ska föras när informationen förmedlas (Backlund, Wiklund & Östberg, 2012; Schols, de Ruiter & Öry, 2013). Det beskrivs exempelvis vara svårt att veta vilka ord man ska använda och hur föräldrar kan motiveras till att ta emot hjälp (Schols, de Ruiter & Öry, 2013). Likaså önskar lärarna lära sig mer om hur man kan diskutera barnmisshandel med barnen (ibid.).

2.5.3 Känslomässiga svårigheter

En del studier indikerar på att situationer med barn som far illa är psykisk påfrestande för personal. I Gemma Ellis (2018) brittiska studie beskrivs den nära relation som lärare har till barnen och rädsla för hotfulla situationer kunna skapa en vilja att skydda sig psykiskt. Skyddet kan ta uttryck genom att inte beakta all information som behövs vid bedömning av situationen, då viss information riskerar framkalla rädsla (ibid.). Svårigheter i form av dilemman kan då skapas, där lärarna vill veta sanningen men samtidigt inte vill ha för mycket information (Ellis, 2012). Det beskrivs vidare kunna uppstå en rädsla för att hamna i hotfulla situationer, där föräldrarnas våld riktas mot lärarna (ibid.). I Backlund, Wiklund och Östbergs (2012) studie beskriver de professionella liknande obehag inför hotfulla situationer, men författarna betonar att inga studiedeltagare angav denna rädsla som ett skäl till att inte anmäla. Det beskrevs däremot kunna få personal att säga upp sig (ibid.).

Faktorer som ytterligare beskrivs försvåra orosanmälningar är upplevda skuld känslor, eftersom det finns en medvetenhet om att en anmälan kan resultera i att barnet omhändertas (Schols, de Ruiter & Öry, 2013). Vidare beskrivs lärare vara rädda för att relationen till föräldrarna skadas eller att situationen för barnet ska förvärras efter genomförandet av orosanmälan, exempelvis att barnet förflyttas från skolan eller att insatserna som sedan erbjuds är otillräckliga (ibid; Backlund, Wiklund & Östberg, 2012).

3. Teoretiska utgångspunkter

I följande avsnitt kommer uppsatsens teoretiska utgångspunkter att presenteras. Vi har valt att analysera vårt resultat utifrån ett professionsteoretiskt perspektiv för att kunna föra en diskussion kring hur individer, i sin professionella roll, kan hantera eller uppfatta situationer som uppstår kopplat till arbetet med orosanmälningar. Vidare har det dramaturgiska perspektivet också applicerats på analysen för att bättre försöka förstå hur interaktioner, samspel med omgivning och gruppfenomen kan påverka individens beskrivning och hantering av orosanmälningar.

3.1 Professionsteori

Förekomsten av professioner har existerat i århundraden men själva begreppet är svårdefinierat. I nuläget finns ingen tydlighet i vilka yrken som bör kallas professioner och genom åren har flertalet definitioner gjorts (Brante, 2014). Det finns exempelvis semiprofessioner, vilket socionom- och läraryrket beskrivs tillhöra, som generellt är mer styrda och har lägre autonomi jämfört med professioner (Brante, 2009). Dessa yrken kännetecknas oftast av en mindre specialiserad utbildning och är i större utsträckning tvärvetenskaplig (ibid.). Thomas Brante (2014) har dock vidareutvecklat begreppet semiprofessioner då han menar att dessa yrken genomgått professionalisering i form av längre utbildningar med mer fokus på vetenskap. Med bakgrund i detta benämns semiprofessioner som nya professioner (ibid.). För denna uppsats tänker vi oss således att förskollärare och socialsekreterare är en typ av profession.

Émile Durkheim diskuterade redan på 1800-talet professioners syfte i samhället. I *Professional Ethics and Civic Morals* menar Durkheim (1958) att staten varken bör vara för nära eller långt ifrån invånarna. För att hålla lagom avstånd, där staten inte förtrycker

invånarna samtidigt som staten också har viss frihet, behövs en sekundär grupp som kan överbrygga avståndet. En av dessa sekundära grupper utgörs av professioner vars uppdrag är av förmedlande form, med syftet att skapa kommunikation mellan stat och invånare (Durkheim, 1958). Andrew Abbott (2010) diskuterar vidare olika former av ignorans kring begreppet professioner där han uttrycker akademisk litteratur ofta beskriver professioner i form av karaktäristiska egenskaper, exempelvis innehavandet av en legitimation. Abbott (ibid) beskriver dock att han redan 1988 avvisade denna definition, då de professioner som inte uppfyller alla karaktäristiska egenskaper eller kriterier exkluderas. Brante (2014), menar likt Abbott att egenskaper inte kan definiera begreppet. Istället bör de karaktäristiska dragen ses som en effekt av det professioner har gemensamt. Denna gemensamma faktor beskriver Brante vara vetenskaplig kunskap, där den som behärskar den högsta kunskapen inom ett område också uppnår egenskaper som autonomi och legitimation (ibid.). Det som definierar moderna professioner beskrivs således vara ett användande av vetenskaplig kunskap i praktiken, där starka professioner också utmärks av djupare kunskap (Brante, 2014).

Inom professionsteori finns många begrepp, men för denna uppsats har vi valt att fokusera på: habitus, fält och distansering.

3.1.1 Habitus

Begreppet habitus myntades av Bourdieu och beskrivs bland annat: ”The *habitus*, a product of history, produces individual and collective practices - more history - in accordance with the schemes generated by history” (Bourdieu, 1990, s. 54). Habitus kan således förstås som resultatet av tidigare erfarenheter och nuvarande situation, vilket påverkar individens agerande och tankesätt (ibid). Brante (2014) beskriver begreppet habitus ur ett professionsteoretiskt perspektiv. Habitus skapas redan i tidig ålder men är i ständig utveckling och förändring, exempelvis genom utbildning där ens gamla förståelseramar kan brytas ned och skapa nya förklaringar. Brante (2014) beskriver att ett habitus som baseras på vetenskaplig kunskap formar individen till att bli en del av en profession med nya villkor och kunskaper, vilket kan ses som en metod för att minimera subjektiva olikheter i den professionella praktiken. Likaså kan olika typer av samspel med kollegor, klienter och rutiner på arbetsplatsen skapa ett yrkeshabitus.

3.1.2 Fält

Sociala fält beskrivs vara institutionella ordningar där olika professioner utgör en del av helheten, exempelvis att lärare utgör en del av fältet utbildning (Brante, 2014). Inom fält finns diverse relationer och makthierarkier professioner emellan, som kan skapa intressekonflikter i strävan efter att inom professionen vinna erkännande, makt och yrkesmonopol. I samband med detta finns även en önskan om att stänga ute andra professioner för att skapa yrkesmonopol på en del av fältet (ibid.). Samarbete kan dock också skapas i fält, där allianser mellan olika professioner förekommer. Det finns även tillfällen då ett yrke accepterar en underordnad position, vilket innebär att den överordnade professionen skapat sig en slags legitim makt (Brante, 2014). Detta kan liknas vid Abbotts (1988) beskrivning av att professioner är beroende av varandra och utgör ett system där de utvecklas genom jurisdiktion, en uppnådd kontroll, över ett område. Jurisdiktionen kan bland annat uppstå när en annan profession lämnar området eller förlorar kontroll över det. I samband med detta förekommer också konkurrens mellan professioner, varav det är via dessa kamper som man kan studera professioners framväxt (ibid.).

3.1.3 Distansering

Distansering från självet är betydelsefullt för att i sin professionella roll kunna agera på ett lämpligt sätt (Bengtsson 1993; Brante, 2014). Genom att reflektera i form av en inre dialog, utbyta erfarenheter med kollegor eller läsa om någon vetenskaplig princip kan man lättare skapa distans till sig själv och bilda sig en nyanserad förståelse för en viss situation (Bengtsson, 1993). Således handlar distansering om att medvetandegöra sig själv i relationen till andra, skapa avstånd till praktiken och avväga alternativa handlingsätt för att sedan kunna ta ett lämpligt beslut eller agera professionellt (Bengtsson 1993; Brante, 2014).

3.2 Det dramaturgiska perspektivet

Med det dramaturgiska perspektivet skapas en möjlighet att analysera de olika interaktioner och roller som forskollärarna beskriver sig anta. Professioner är en del av en grupp och samspelar ständigt med andra, således anser vi att vissa begrepp inom det dramaturgiska perspektivet fungerar kompletterande till professionsteorin. Erving Goffman populariserade det dramaturgiska perspektivet samt myntade flera begrepp inom teorin (Hare, 2001), således är det hans definitioner vi kommer utgå från i följande teoridel. Däremot har det dramaturgiska perspektivet också diskuterats av andra individer. Ralph H. Turner (1990)

beskriver exempelvis att människor skapar mening genom att anta en roll och på så sätt bli en del av en grupp. Goffman (1959) uttrycker hur det dramaturgiska perspektivet består av olika interaktioner som kan liknas vid ett skådespel. Interaktioner beskrivs som individers inflytande på varandras handlingar när de befinner sig i varandras närvaro. Utifrån detta hävdar Goffman att man uttrycker sig och agerar på olika sätt för att framkalla en viss respons hos den andra parten. Detta kan ske mer eller mindre medvetet (ibid.).

Goffman (1959) fördjupar förståelsen för den mellanmänskliga interaktionen genom ett flertal begrepp. Ett av de begrepp som behandlas är *framträdande*, vilket är den samlade aktiviteten vid ett specifikt tillfälle hos en deltagare som gynnas av att påverka en andra part eller publik. Goffman hävdar att det vid ett framträdande kan finnas ett eller flera motiv för att försöka kontrollera det intryck som publiken får av situationen. En del av den sceniska inramningen i en interaktion kan vara den *personlig fasaden* vilket kännetecknas av de detaljer som man identifierar med aktören, exempelvis talmönster eller ansiktsuttryck (ibid.). Ett annat centralt begrepp som Goffman behandlar är *roll* som definieras som det handlingsmönster som utgörs under ett framträdande. Goffman beskriver vidare hur man inte alltid vilseleder publiken eller kontrollerar intryck för egennyttiga syften. Ibland kan det röra sig om att man vill gynna publiken eller en tredje part (ibid.).

När flera individer samarbetar i en framställning av roller för att övertyga en publik, benämns detta som ett teamframträdande (Goffman, 1959). Goffman beskriver hur teamframträdanden i vissa fall inte riktar sig gentemot en publik. Detta kan exempelvis vara för att upprätthålla beteendenormer man inte tror på eftersom man misstänker att en osynlig publik kommer straffa avvikelser från normen. Vidare beskrivs hur medlemmarna i teamet har möjlighet att sabotera för varandra genom uppträdandet. Teammedlemmarna är beroende av att de andra medlemmarna spelar sin roll för att nå önskad effekt på publiken (ibid.). Goffman (1959) belyser hur viktigt det är att det inte existerar öppna meningsskiljaktigheter i teamet för att kunna genomföra ett enigt handlande samt ge publiken det intryck man syftar till. När man i grupp eller individuellt utför ett framträdande framhävs vissa sidor av den aktivitet som utförs medan andra sidor döljs för att skapa det intryck man önskar (ibid.). De sidor som döljs för en publik liknar Goffman (1959) med en *bakre region* på en teater. Goffman beskriver hur den bakre regionen kan vara ett ställe där man som team kan öva på sitt framträdande eller vila och lägga av sig sin fasad. Den *främre regionen* beskrivs däremot som den plats där

framträdandet faktiskt tar uttryck. Genom att använda sig av en främre och en bakre region kan teammedlemmarna stötta varandra på varje sida (ibid.).

Det finns brister och begränsningar med det dramaturgiska perspektivet. James M. Ostow (1996) lyfter fram att Goffman inte behandlar hur vi människor agerar spontant och impulsivt i vårt vardagliga liv. Goffman beskrivs i sin rollteori måla upp människor som självmedvetna, vilket Ostow argumenterar för att vi inte alltid är (ibid.). En annan kritik som lyfts gentemot Goffman är att hans teori inte integrerar hur institutioner eller strukturella omständigheter också påverkar vårt sätt att samspela med varandra (Hare, 2001). Goffmans metod har också kritiserats för att inte vara systematisk, där det inte finns tydliga specificeringar kring hans tillvägagångssätt (Dell, 2016; Hare, 2001). Trots teorins begränsningar beskrivs han också vara en av sociologins mest inflytelserika teoretiker (Fine & Manning, 2003).

4. Metod

I detta kapitel kommer våra metodologiska överväganden och tillvägagångssätt att presenteras, varav vi inledningsvis motiverar vårt val av metod och urval. Därefter redovisas studiens genomförande och analysmetod, följt av en metoddiskussion kring studiens förtjänster och begränsningar. Avslutningsvis diskuteras undersökningens tillförlitlighet och vår förförståelse av ämnet.

4.1 Metodval

Denna uppsats är baserad på kvalitativa semistrukturerade intervjuer med sex förskollärare. En kvalitativ ansats har ett kunskapsteoretiskt fokus som utgörs av ett tolkande synsätt, där man vill undersöka hur individen uppfattar sin verklighet (Bryman, 2018). Eftersom vi i vår studie intresserar oss för förskollärares uppfattningar har en kvalitativ ansats bedömts som en lämplig metod att tillämpa. Intervjuer valdes för att vidare möjliggöra detaljerade svar (Bryman 2018), där studiedeltagarnas egna tankar och språk fångas (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2015). Intervjuerna var semistrukturerade, vilket innebär att intervjuformen hade viss struktur i form av förberedda teman som behandlades under intervjun. Samtidigt fanns även flexibilitet, där intervjupersonerna gavs stor frihet vid besvarandet av frågor (Bryman, 2018). Vi har använt en intervjuguide (bilaga 2) som fungerat likt en minneslista för våra frågeställningar (Bryman, 2018). Vår intervjuguide bestod av olika teman som hade sin grund

i frågeställningarna men även tidigare forskning. Enligt Bryman (2018) behöver frågorna inte komma i någon specifik ordning, likaså har det funnits möjlighet att ställa frågor eller behandla teman som inte finns i intervjuguiden. Intervjudeltagaren kunde på så vis friare styra intervjuens innehåll efter det hen fann viktigt. Detta anser vi vara en fördel i kvalitativa studier då man är ute efter människors egna uppfattningar eller tolkningar av ett visst fenomen (Bryman, 2018).

Med hänsyn till covid-19 pandemin, utfördes intervjuerna genom det digitala webbforumet Zoom. Detta tillvägagångssätt utesluter risken för att smittspridning av Coronaviruset sker, samtidigt som möjligheten för mer geografiskt utspridda intervjuer möjliggörs (Bryman, 2018).

4.2 Urval

Vi har i vår studie valt att använda oss av ett målstyrt urval vilket innebär att grupper eller personer, utifrån olika kriterier, väljs på förhand med målet av att de kan besvara forskningsfrågorna (Bryman 2018). De kriterier vi i vår urvalsprocess har utgått från är:

- Examinerad förskollärare.
- Har under sitt arbetsliv på förskolan upplevt oro för ett barn i sin yrkesroll.
- Har erfarenhet som yrkesverksam förskollärare.

För att nå våra intervjupersoner har snöbollsurval använts, vilket innebär att en utvald grupp av personer har hänvisat oss vidare till respondenter som uppfyller det målstyrda urvalets kriterier (Bryman, 2018). Vi har således kontaktat relevanta personer i vårt nätverk som känner förskollärare. Snöbollsurvalet har också tillämpats genom att vi, efter intervjuens genomförande, frågat intervjupersoner om de har möjlighet att förmedla oss vidare till andra förskollärare som är relevanta för vår studie.

Vi övervägde inledningsvis att rekrytera intervjupersoner via förskolechefer på slumpmässigt utvalda förskolor. Vi valde dock att inte göra det på grund av att chefens delaktighet i rekryteringsprocessen möjligen kunde skapa en press för förskollärarna att tacka ja till undersökningen. I den rådande samhällssituationen med covid-19 ville vi inte heller belasta förskolans ledning och förskollärarna mer än nödvändigt. Vi bedömde att ett snöbollsurval, där studien introduceras via en bekant till dem, ökade möjligheten för frivilligt deltagande. Urvalsmetoden kräver dock medvetenhet om risker, exempelvis kan vi hänvisas till respondenter som känner varandra. Detta kan innebära att de bär på egenskaper, åsikter och

upplevelser som liknar varandra. Risken är därför att materialet inte blir varierat (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2015). Däremot behöver umgänge inte nödvändigtvis betyda att individerna erhåller samma resonemang eller upplevelser.

4.3 Genomförande

Intervjuerna varade mellan 50-90 minuter och vi hade huvudansvaret för varannan intervju. Den som hade huvudansvaret säkerställde att de teman som fanns i intervjuguiden behandlades och ställde majoriteten av frågorna. Den person som inte hade huvudansvaret fanns som stöd och ställde följdfrågor vid behov.

Vid intervjuernas genomförande har samtliga intervjupersoner samtyckt till att spelas in via Zoom. Genom att spela in intervjun har vi kunnat fokusera mer på samtalet snarare än att anteckna, vilket möjliggör ett större fokus på det som sägs och gör det lättare att ställa lämpliga följdfrågor. Större fokus på deltagaren bidrar förhoppningsvis till att intervjupersonen känner sig mer uppmärksam och hörd (Bryman, 2018).

Vi har transkriberat intervjuerna senast 72 timmar efter intervjuens genomförande, för att hålla minnet färskt (Öberg, 2015). I vår transkribering har vi valt att skriva ut intervjun i sin helhet, inklusive pauser och upprepningar. Genom att skriva ut hela intervjun kan vi behålla intervjupersonernas uttryckssätt (Bryman, 2018) och därför har vi ändrat så lite som möjligt. Ibland gjordes valet att ta bort utfyllnadsord som inte bidrog med något till innehållet, exempelvis när många "eh" uppkom i samma mening. Detta för att framställa innehållet i materialet mer rättvist (ibid; Eriksson-Zetterquist och Ahrne, 2015).

4.4 Analysmetod

Efter de genomförda intervjuerna och transkriberingen analyserades materialet. För att skapa en överblick i materialet och bekantskap med intervjuernas innehåll började vi med en öppen kodning där vi läste igenom allt transkriberat material (Braun & Clarke, 2006; Rennstam & Wästerfors, 2015). Vid detta inledande stadie började vi upptäcka mönster i materialet och gjorde fåtal minnesanteckningar (ibid.). Därefter övergick vår analys från öppen till mer fokuserad, där materialet började sorteras och reduceras (Rennstam & Wästerfors, 2015). Vi använde oss av en tematisk analys, där man söker efter teman (Braun & Clarke, 2006). Vid skapandet av teman kan man söka efter repetitioner i det intervjupersonerna uttryckt, likaså likheter och skillnader i materialet (Rennstam & Wästerfors, 2015; Ryan & Bernard, 2003). Teman beskrivs kunna konstrueras relativt fritt men måste vara av relevans för

undersökningens syfte (Braun & Clarke 2006; Bryman 2018). Eftersom metoden kan användas både för att beskriva deltagarnas verklighet men också hur de tillskriver mening till erfarenheter (Braun & Clarke, 2006) bedömdes tematisk analys relevant att tillämpa i vår studie.

Våra teman skapades utifrån studiens forskningsfrågor, vilket indikerar på en analys som är av mer deduktiv och teoretisk karaktär (Braun & Clarke, 2006). Teman kan också delas upp i subteman (Bryman, 2018). Våra subteman har utformats efter tidigare forskning, men också efter olika mönster som det empiriska materialet visade. Vårt teorival anpassades vidare efter de teman vi fann från det insamlade materialet, vilket mer liknar en induktiv ansats där man låter empirin leda teorin (Braun & Clarke, 2006). Eftersom analysen skett av en blandning mellan det deduktiva och induktiva tillvägagångssättet kan vår ansats benämnas som abduktiv, vilket innefattar ett samspel mellan empiri och teori (Bryman, 2018).

Vi analyserade materialet i ett kalkylark i Google Drive, där datan kunde sorteras och sammanställas (Bryman, 2018). Vi skapade ett kalkylark för varje tema som utgick från våra frågeställningar, exempelvis "faktorer som påverkar beslut till orosanmälan". I varje kalkylark skrev vi sedan in subteman som kunde tänkas besvara temat och skrev in relevanta citat från vårt material. Vi upptäckte att många av våra subteman i kalkylarket visade på samma fenomen, således kombinerades dessa till våra slutgiltiga subteman av mer övergripande karaktär (Braun & Clarke, 2006).

Det bör framhävas att vissa av citaten i analysen genomgått viss redigering där otydliga eller irrelevanta utfyllningsord i talspråket anpassades till skriftlig text. Detta då vi ville framställa intervjupersonerna på ett respektfullt och representativt sätt (Bryman, 2018). Vidare identifierades och analyserades våra teman främst utifrån en semantisk nivå, där vi tittade på vad intervjupersonerna explicit uttryckte (Braun & Clarke, 2006). Däremot skedde det, i syfte av djupare analys, även en viss tolkning av vad intervjupersonerna kunde tänkas mena. Detta är den latenta nivån, där fokus ligger mer på underliggande meningar (ibid.).

4.5 Metodens förtjänster och begränsningar

Kvalitativa studier har fördelen att rymma detaljrika beskrivningar från deltagarna, där deras sociala miljö kan inkluderas i informationen (Bryman, 2018). Detta kan skapa en kontextuell förståelse av studiedeltagarnas beskrivningar (ibid.). Semistrukturerade intervjuer har också

på, grund av dess flexibilitet, fördelen att skapa en nyanserad och bred bild av det man undersöker (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2015). Det finns dock en problematik kring att veta vad en utsaga verkligen betyder i intervjuer. Ulla Eriksson-Zetterquist och Göran Ahrne (2015) lyfter att människor ibland uttrycker att de agerar på ett sätt men egentligen handlar på ett annorlunda sätt, vilket kan ge en missvisande bild av verkligheten. Gällande intervjuer finns det även en tolkningssvårighet (ibid.). Vi är medvetna om att respondenternas svar kan ha olika tolkningsmöjligheter, vilket kan leda till feltolkningar av materialet. Däremot har vi i våra intervjuer tillämpat följdfrågor och förtydligande av svar från respondenten för att försöka motverka detta (Bryman, 2018).

I vår uppsats har vi utifrån den tidsbegränsning vi haft genomfört sex intervjuer, vilket är ett förhållandevis lågt antal och riskerar påverka studiens mättnad (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2015). Eftersom mättnad beskrivs uppstå när man i intervjuerna ser återkommande svarsmönster bedömer vi däremot att studien, trots relativt få intervjupersoner, har uppnått mättnad (ibid.). Vi upplever att samtliga intervjuer var informationsrika och gav tillräckligt återkommande svarsmönster, oavsett diverse skillnader i antal följdfrågor eller tidslängd på intervju. En svaghet med att utföra en undersökning med få antal individer är däremot att resultaten inte kan representera hela populationer eller andra kontexter (Bryman 2018). Att generaliserbarheten blir begränsad är en kritik som ofta riktas mot kvalitativa metoder (ibid.). I kvalitativa studier brukar man därför prata om teoretiska generaliseringar (Svensson & Ahrne, 2015). Denna form av generalisering ämnar vi att tillämpa, vilket innebär att studiens resultat relateras till teorier, där det vi studerat blir ett exempel på en teori (ibid.).

En annan kritik som riktas mot kvalitativ metod är dess begränsade replikerbarhet eftersom det som utforskas ofta är föränderligt. Likaså är det svårt att gå in i andra forskares roller och tolka skeenden likadant (Bryman, 2018). Vi bedömer att en genomgående transparens är viktig för en eventuell replikerbarhet, således har vi varit tydliga med att beskriva våra olika metodval och tillvägagångsätt.

Vårt val av digitala intervjuer har vidare fördelen att likna personliga intervjuer då man visuellt kan se varandra genom webbkameran, likaså besparas både intervjupersonen och forskarna tid då inga resor behöver göras (Bryman, 2018). Svårigheter som däremot kan uppstå med intervjuer via Zoom, och som vi haft i beaktande inför intervjuerna, är att tekniska problem kan uppstå. Dålig internetmottagning kan bidra till svårigheter att höra varandra om

ljudet hackar, vilket även kan påverka transkriberingen negativt (ibid.). För att motverka detta så mycket som möjligt var båda närvarande vid intervjuerna, där tekniska problem hos den ena av oss medförde att den andra tog över eller eventuellt uppfattade något den andra missade. Ytterligare en svaghet med metoden är att alla inte har tillgång till en dator eller bekantskap med digitala forum som Zoom (ibid.). Vi bedömde däremot att vår målgrupp har tillräckliga digitala kunskaper eftersom arbetet som förskollärare antas innefatta viss dokumentation och arbete på dator. Efter att intervjupersonerna samtyckt till deltagande frågade vi också om de kände sig bekväma med Zoom och beskrev hur de får tillgång till den digitala mötesplatsen, varav inbjudan skickades via en länk på mejl.

4.6 Tillförlitlighet

För att i kvalitativa studier ha hög tillförlitlighet ska fyra delkriterier uppfyllas (Bryman, 2018). Det första delkriteriet, trovärdighet, innebär att verkligheten forskaren beskriver accepteras av andra människor (ibid.). För att uppnå högre trovärdighet har vi genomfört studien i enlighet med de regler som finns (Bryman, 2018), varav de regler vi har följt är de forskningsetiska. För att vidare säkerställa att intervjudeltagarna fått sina uppfattningar beskrivna på rätt sätt bör de få ta del av studien, där möjlighet ges att bemöta undersökningens resultat i form av en responsvalidering (ibid.). På grund av undersökningens begränsade tid har vi tyvärr inte kunnat göra detta. Vi kommer dock att skicka den färdiga studien till intervjupersonerna.

Det andra delkriteriet handlar om överförbarhet, som innefattar hur överförbar studiens resultat är till andra miljöer (Bryman, 2018). Vår studie har innefattat beskrivningar från sex förskollärare från förskolor runt om i Sverige, vi är således medvetna om att storlekens begränsade omfång påverkar överförbarheten till andra kontexter. Resonemangen från förskollärarna menar vi däremot ger viss insikt kring hur yrkesgruppen, och eventuellt andra anmälningsskyldiga professioner, kan resonera kring orosanmälningar. Genom att dessutom jämföra vårt resultat med tidigare forskning kan vi göra viss teoretisk generalisering (Svensson & Ahrne, 2015).

För att vidare skapa större pålitlighet, det tredje delkriteriet, är det viktigt att anamma ett granskande synsätt där undersökningens olika delar och beslutstaganden tillgängliggörs

(Bryman, 2018). Detta har vi eftersträvat genom att tydliggöra forskningsprocessens olika steg, där våra beslutstaganden och tillvägagångssätt redovisats. Genomgående transparens är viktig för tillförlitligheten då det öppnar upp för kritisk granskning av utomstående aktörer (Svensson & Ahrne, 2015). Gällande vår egen roll i relation till intervjupersonerna vill vi även belysa att vi är medvetna om att det finns en risk att förskollärarna, på grund av vår utbildning, sett studien som ett kontrollerande av anmälningsplikten. Detta då vi som socionomstudenter intervjuat förskollärare angående orosanmälningar, som hanteras av socionomer. Detta kan medföra att de uppgav svar som inte är fullständigt sanningsenliga eller upplevde ett behov av att försvara sig. Om svaren inte representerar individens verklighet kan pålitligheten minska. För att undvika detta har det vid intervjuens början förtydligats att granskning inte är vårt syfte, likaså poängterades frivilligheten. Innan intervjuerna har vi också noggrant reflekterat kring frågorna för att motverka att dessa inte upplevs kontrollerande.

Slutligen innefattar det fjärde delkriteriet möjligheten för forskaren att styrka att man agerat i god tro (Bryman, 2018). I samhällelig forskning är det inte möjligt att ha fullständig objektivitet, således är det viktigt att inte medvetet låta egna värderingar eller teoretiska kunskaper från socionomutbildningen påverka resultatet i studien (ibid.). För att försöka motverka detta har vi som forskarlag haft en nära och konstant kommunikation som följts upp i alla delar av studien. Detta för att säkerställa en samsyn gällande tolkningar av materialet. Vi har försökt undvika subjektivitet och värderingar genom att i skapandet av intervjuguiden, genomförandet av intervjuerna och analysen kritiskt granska oss själva. Under arbetets gång, men även genom handledningen, har vi således försökt medvetandegöra de värderingar vi har. Öppna frågor under intervjun har också eftersträvat för att minimera ledande och värderande frågor.

4.7 Förförståelse

Innan vi skrev denna uppsats har vi genom tidigare praktik-och arbetsplatser på olika sätt kommit i kontakt med anmälningsplikten och skapat olika bilder av den. Eftersom en av oss tillbringade praktikterminen på socialtjänstens enhet som jobbar med barnavårdsutredningar, finns en medvetenhet om att detta kan påverka synen på orosanmälningar samt attityden gentemot socialtjänsten. Vår socionomutbildning kan skapa värderingar hos oss där socialtjänsten upplevs vara till hjälp och att orosanmälningar således bidrar till någonting positivt. En av oss har också arbetat inom förskola och även praktiserat på Barn-och

ungdomshabiliteringen, där erfarenheten skapat en viss förståelse för förskollärares praktiska arbete och eventuella svårigheter som anmälningsskyldig. Dessa erfarenheter kan omedvetet påverka hur vi ställer frågor och tolkar det inhämtade materialet. För att inte förledas av våra uppfattningar har vi således försökt medvetandegöra värderingarna på så sätt det står beskrivet i sista stycket vid avsnittet om tillförlitlighet. Vidare har vi försökt utforma öppna frågor och sökt forskning som också möjliggör svar som går emot vår förförståelse, där orosanmälningar inte nödvändigtvis leder till det bättre.

5. Forskningsetiska överväganden

Enligt Vetenskapsrådet (2002) måste varje forskare inför undersökningar ska göra etiska överväganden. Där ska det förväntade kunskapsgenererandet vägas mot eventuella risker som forskningsdeltagarna kan drabbas av. För att i största mån skydda individer i forskning behöver forskaren vid de etiska övervägandena beakta fyra huvudkrav: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (ibid.).

Det första kravet, informationskravet, innebär att forskaren förklarar syftet med och villkoren för undersökningen för deltagarna (Vetenskapsrådet, 2002). För att säkerställa detta informerade vi om undersökningens syfte genom en informationsblankett (bilaga 1) samt muntligen vid intervjutillfället. Vidare gavs information angående deltagarens förväntade roll, undersökningens genomförande, frivillighet och hur det inhämtade materialet kommer användas. Denna information gavs både i informationsblanketten som skickades ut innan intervjun, men även vid intervjuns start.

Information gavs även om samtycke, vilket för oss till det andra huvudkravet som är samtyckeskravet (Vetenskapsrådet, 2002). Detta krav innebär att ett samtycke ska inhämtas innan undersökningen påbörjas (ibid.). Eftersom intervjuerna sker digitalt frågade vi innan intervjuns start uttryckligen om ett muntligt samtycke, både gällande deltagande men även inspelningen av intervjun. Vidare informerades det att de närsomhelst får lov att avbryta sin medverkan även om samtycke sedan tidigare givits. Studiens frivillighet betonas särskilt eftersom vi också är medvetna om att situationen med Coronaviruset kan belasta människor i både privat- och yrkeslivet.

Det tredje kravet att ha i beaktande är konfidentialitetskravet (Vetenskapsrådet, 2002), vilket innebär att de uppgifter som respondenten lämnar inte får tillgängliggöras för obehöriga. Det är även viktigt att uppgifterna behandlas på ett sådant sätt som inte skadar individen (ibid.). För att säkerställa att deltagarnas utsatthet minskar har alla personuppgifter anonymiserats genom fiktiva namn. Även ort, kommun och förskola har anonymiserats. Anonymiteten gällde både vid uppsatsskrivandet och transkriberingen. Identifierbara personuppgifter från ljudupptagningar eller anteckningar lagrades på ett säkert sätt så att de var oåtkomligt för utomstående. För att försäkra oss om att materialet sparades säkert valde vi att spela in video- och ljudupptagningen på datorn. Det krävs personliga lösenord på datorerna och vi bedömde att datorer inte riskerar att tappas bort eller stjälas i samma utsträckning som exempelvis mobiltelefoner. Slutligen har det fjärde huvudkravet, nyttjandekravet, beaktats vilket innebär att materialet som samlats in inte får användas till annat än forskning (Vetenskapsrådet 2002). Vi kommer därför inte låna eller lämna ut några uppgifter gällande respondenterna eller intervjumaterialet till annan myndighet eller obehörig person. Efter uppsatsens godkännande kommer vi också förstöra alla insamlade personuppgifter och allt intervjumaterial. Denna information gavs även till intervjudeltagarna.

Övriga etiska överväganden vi gjort har handlat om urval och forskningsområde. Vi har valt att intervjua professionellas uppfattningar av orosanmälningar, istället för familjer som själva haft erfarenhet av anmälningar, eftersom vi vill undvika att skapa utsatthet hos de grupper som intervjuas. Förskollärare representerar sig själva i sin yrkesprofessionella roll och är anonyma, således bedömer vi denna målgrupp som mindre känslig där risken för skada är mindre. Även i våra etiska överväganden har vi tagit hänsyn till att vår roll, som socionomstudenter, kan uppfattas övervakande gentemot intervjudeltagarna. Orosanmälningar kan i allmänhet också framkalla jobbiga känslor hos de som varit involverade i dessa situationer. Vi ämnar således motverka negativa känslor genom öppna frågor, där respondenten ges möjlighet att själv styra samtalet. Likaså kommer vi i början av intervjun förtydliga att vi inte granskar deras agerande och att det således inte finns rätta eller fel svar.

6. Resultat och analys

I följande avsnitt kommer vi inledningsvis att redovisa bakgrund kring våra intervjupersoner, exempelvis om de tidigare gjort orosanmälan och hur länge de arbetat som förskollärare. Alla intervjudeltagare har tilldelats fiktiva namn. Det huvudsakliga fokuset kommer därefter vara

presentation av resultat i förhållande till frågeställningarna, som sedan analyseras utifrån våra teoretiska utgångspunkter.

6.1 Presentation av intervjudeltagarna

Erika: Arbetat som examinerad förskollärare sedan 2011 och har vid ett par tillfällen gjort orosanmälningar.

Agnes: Arbetat som examinerad förskollärare sedan 1996 och har gjort några orosanmälningar.

Pia: Arbetat som examinerad förskollärare i ca 8 år. Har aldrig gjort en orosanmälan, men har varit delaktig i diskussioner och upplevt oro för barn.

Ama: Arbetat som examinerad förskollärare i 6-7 år. Har under sitt yrkesliv gjort fyra orosanmälningar.

Fatima: Arbetat som examinerad förskollärare i 25 år. Har inte utfört någon orosanmälan, men varit delaktig i diskussioner kring misstankar om barn som far illa.

Tove: Arbetat som examinerad förskollärare i 5 år och har utfört två orosanmälningar.

6.2 Förskollärares verktyg vid orosanmälningar

Resultaten i vår studie visar att förskollärare använder sig av olika verktyg då misstanke för barn som far illa uppstår. Verktygen inkluderar observationer samt dokumentation, sökandet av stöd från professionella samt egna förebyggande insatser i form av exempelvis dialog med föräldrarna.

6.2.1 Observation och dokumentation

Samtliga förskollärare lyfter vikten av observationer vid uppkomst av oro för barn som far illa. Vid dessa observationer beskriver de sig titta på omständigheterna kring barnet. Detta kan exempelvis vara "hur relationen ser ut, hur hämtning och lämning går, vad barnet berättar och inte och hur det beter sig" (Erika). I samband med detta beskriver majoriteten av förskollärarna att skriftlig dokumentation används som verktyg. Anteckningarna består av barns berättelser eller egna observationer. En del beskriver även att man dokumenterar bilder på fysiska skador såsom blåmärken. Dokumentationen beskrivs vidare fylla olika funktioner, varav Agnes beskriver dokumentationens roll på följande vis:

Misstänker vi att ett barn far illa så måste vi ha det väldokumenterat för att kunna gå vidare, för man kan ju inte [göra] en anmälan på någonting som sitter i huvudet. Utan vi måste ha svart på vitt, för att vara på det hundra procentiga för att kunna göra en anmälan. (Agnes)

I citatet ser vi att dokumentation kan vara ett verktyg för förskollärare att konkretisera och tydliggöra oron, för att sedan använda som underlag till en framtida anmälan. Många beskriver en osäkerhet kring om oron är korrekt och känner ofta att misstankarna behöver innehålla mer än deras subjektiva observationer på enstaka händelser. Detta då de inte vill göra en felbedömning. Vidare fungerar dokumentationen även som ett redskap för förskollärarna, där skriftliga anteckningar hjälper dem att minnas tidigare händelser och tankar. Fatima beskriver även att dokumentation kan underlätta informationsutbytet inom arbetslaget, där man gemensamt delar med sig av observationer och misstankar.

... vi kallade den för krisboken eller vad man ska säga och den låg ju inlåst i ett förråd så varje gång man kände oro... för oftast hinner man inte prata med varandra, man jobbar olika tider och så. Då var allt sammanställt i den boken ifall någonting skulle hända, för att man inte skulle glömma. För det händer så mycket under en dag. (Fatima)

Även tidigare forskning (Backlund, Wiklund & Östberg, 2012; Markström & Münger 2018) visar hur dokumentation kan användas för att skapa konkreta underlag och fungerar som ett stöd för minnet. Observationen och dokumentationen menar vi kan förstås som ett sätt att distansera sitt personliga tycke och sina subjektiva tankar till något mer konkret. Detta för att säkra sin professionalitet, där man enklare kan fatta professionellt underbyggda beslut. Det kan även förstås som ett sätt att bibehålla sin professionalitet, genom att säkerställa att minnesbilderna av en observation inte ändras eller förvrängs över tid. Genom inre dialoger och självdistansering kan man främja denna professionella roll (Bengtsson 1993; Brante, 2014). Således kan dokumentationen ses som en form av självreflektion, där man skapar avstånd till praktiken och mer nyanserat kan se situationen. Genom att kollegor bidrar med sina observationer kan man även skapa ökad distans till sig själv (ibid.), där andras uppfattningar och bedömningar också tas i beaktande vid misstanke för barn som far illa. På så vis antas chansen öka för att man som förskollärare vid beslut om orosanmälan upplever sig kunna ta ett mer korrekt beslut, som baseras på mer objektiva och professionella bedömningar.

6.2.2 Stöd från professionella

Ett verktyg som förskollärarna beskrev särskilt hjälpsamt då oro för ett barn uppstod var möjligheten att få stöd från främst från kollegor och chefer, men även från socialtjänsten. Då oro uppstår i ett första stadie beskriver förskollärarna hur de oftast söker sig till arbetslaget för att informera om sin misstanke samt jämföra sina observationer. Detta beskriver Agnes då hon berättar om rutinerna som brukar följa vid oro för ett barn.

Då diskuterar vi ju då ofta med varandra först i arbetslaget. "Har du hört detta? Detta sa detta barnet till mig idag, har du... har det barnet nämnt det för dig också?" och sådana saker. [...] Och det är därför det är så himla viktigt att ha diskussionen med sina kollegor först, innan man gör någonting. För man kan uppleva saker och ting på helt olika sätt. (Agnes)

Två av intervjupersonerna nämner att de inte hade känt sig bekväma med att anmäla om de hade varit de enda i deras arbetslag som upplevde oro för ett barn. Flera av förskollärarna beskriver att man försöker ha samsyn kring sina misstankar. Om man inom arbetslaget är oense brukar rutinen vara att man avvaktar, observerar mer och inom några dagar för en ny gemensam dialog. Vidare beskriver samtliga förskollärare att stödet från verksamheten är betydelsefull både när misstanke uppstår, men även efter att en orosanmälan är genomförd. Samtliga förskollärare lyfter att chefen ansvarar för genomförandet av orosanmälningar eller att man gör det i samråd med chefen, vilket beskrivs vara en trygghet. Chefen beskrivs även vara ett stöd gällande bemötandet av föräldrarna, vilket Ama beskriver på följande vis:

Och sen är det ju jätteviktigt att rektorn står bakom och är på plats tänker jag, när man vet att vårdnadshavaren kommer och ska hämta till exempel. Att man tänker att ja, men nu är rektorn där och liksom... är min skyddszon eller vad man ska säga. Och att vi står enade, att man inte möter vårdnadshavaren själv till exempel. (Ama)

Även användningen av kollegor och chef som stöd kan ses som ett exempel på distansering, där kollegors åsikter och uppfattningar kan vara ett sätt att distansera sig själv och skapa en professionell bild av situationen (Bengtsson 1993; Brante, 2014). Beskrivningarna kring vikten av enighet i arbetslaget kan också vara exempel på det som Goffman (1959) benämner som ett teamframträdande. Detta genom att förskollärarna tillsammans upprätthåller ett samarbete för att övertyga publiken, som i detta fall är föräldrarna, om att man i sina roller som förskollärare är enade i beslutet av orosanmälan. På så vis kan den förskollärare som anmäler känna sig mer trygg i sin professionella roll, där det framträdande man har framför föräldrarna också upprätthålls av kollegorna. För att man som förskollärare ska kunna ge

föräldrarna det intryck som man önskar krävs det därför att det inte existerar några öppna meningsskiljaktigheter. Om en teammedlem avviker och öppet agerar eller visar sig tycka annorlunda kan det sabotera framträdandet framför publiken (Goffman, 1959). Detta kan vara ett skäl till varför förskollärarna värdesätter att inte vara själv inför beslutet att anmäla, men också att chefen eller en kollega är närvarande när de möter föräldrarna. I en brittisk studie (Ellis, 2018) framkommer det att många lärare upplever starka känslor när de förväntas skydda barn som far illa. I samband med detta värderas formellt samt informellt stöd högt. Däremot uppfattade lärarna i studien (ibid.) att detta stöd inte fanns tillgängligt i verksamheten och att de således kunde känna sig ensamma i hanteringen av situationen. Vidare beskrev en del att de inte heller skulle känna sig bekväma med att ta emot stöd då hjälp uppfattades kunna skapa en bild av att man inte kan hantera sin lärarroll (ibid.). Ellis (2018) studie visar således resultat som skiljer sig från vårt, då förskollärarna i rutinerna aktivt använder sig av stöd från professionella samt verkar mer bekväma med att ge och få stöd kollegor emellan. Som tidigare nämnt kan råd från andra även tänkas främja den professionella rollen i form av distansering (Bengtsson 1993; Brante, 2014).

Flera förskollärare beskriver också hur de i sina rutiner använder sig av socialtjänsten som en stöttning gällande övervägandet att genomföra en orosanmälan. Erika beskriver bland annat hur hon konsulterar med socialtjänsten innan en anmälan utförs.

Kanske efter första berättelsen som kommit från barnet, vad de sagt. Det kommer nästan alltid en konsultation efter första berättelsen. Sen så följer vi soc anmälningar... eller anvisningar. Om soc säger att... samla mer information, eller ställ de här frågorna, eller gör så här, eller gör en anmälan eller vi tar en anmälan - då agerar vi efter de anvisningarna vi får av socialtjänsten. (Erika)

Flera av de andra förskollärarna nämner att socialtjänsten kontaktas för rådgivning när misstanke uppstår och att man tenderar att agera utifrån socialtjänstens bedömning. Även i Backlund, Wiklund och Östbergs (2012) studie framkommer det att professionerna inom BVC, förskola och skola ville skaffa sig en "second opinion" innan en anmälan, varav råd från socialtjänsten utgör ett av de vanligaste sätten att göra detta på. Detta kan tänkas vara ett uttryck för att socialtjänsten uppfattas ha en slags yrkesmonopol på ett annat fält som är utanför förskollärarnas uppdrag (Brante, 2014). Socialsekreterarnas utbildning och yrke kan bidra till att förskollärarna upplever att socialtjänsten besitter en annan typ av kunskap specifikt gällande orosanmälningar. Detta kan då skapa en form av legitim makt för

socialtjänsten, där ett samarbete uppstår i form av en allians där den ena yrkesgruppen accepterar en mer underordnad position och värdesätter de råd som ges (ibid.).

6.2.3 Egna insatser

Flera förskollärare beskriver hur man innan en orosanmälan försöker använda sig av egna preventiva åtgärder för att hjälpa barnet och familjen. Att ha dialog med föräldrarna beskrivs av samtliga förskollärare vara något man försöker göra innan en anmälan. De beskriver sig då försöka få reda på omständigheter i hemmet som kan förklara den oro man har för ett barn, exempelvis att det pågår en skilsmässa som gör barnet ledsen. Samtalen kan också vara ett sätt för förskollärarna att stötta familjen, genom att bidra med olika råd och tips. En del förskollärare påpekar dock att dessa samtal med föräldrarna endast genomförs vid oro som är av mer diffus karaktär och inte direkt kopplad till exempelvis misshandel eller övergrepp. Pia beskriver att det preventiva arbetet kan bestå av en lång process där flera samtal med föräldrarna har hållits innan en orosanmälan görs.

För när vi... om vi till exempel säger att vi är oroliga för omsorgssvikt, barnet har fel kläder och så, då har vi ju först haft en lång process. [...] Så vi har ju först haft de här samtalen där vi har påtalat att kanske... flera gånger innan vi kontaktar socialtjänsten. Då berättar vi också vad vi har gjort, vilken kommunikation vi har haft, ja alltså de insatser vi har gjort först som ligger på det här vanliga hem och förskola samarbetet (Pia)

Även tidigare studier (Backlund, Wiklund & Östberg, 2012; Schols, de Ruiter & Öry, 2013; Svensson 2013) har visat på hur lärare och förskollärare tenderar att föra dialog med föräldrarna i stödjande syfte. I Backlund, Wiklund och Östbergs (2012) studie visas resultat som indikerar på att professioner i samband med anmälningsplikten anammar ett resonerande eller formellt förhållningssätt. Till skillnad från ett formellt förhållningssätt, där man genast och så fort misstanke uppstår anmäler sin oro till socialtjänsten, innebär det resonerande förhållningssättet att olika bedömningar görs i det enskilda fallet (ibid.). Detta kan vi se spår av även i vår studie, där det resonerande förhållningssättet kan tänkas anammas när man överväger om egna insatser kan tillämpas innan anmälan görs.

Att förskolan som verksamhet försöker stödja föräldrarna och barnet kan också indikera på att förskollärarna upplever att socialt stöd av barn är en del som inkluderas i deras professionella uppdrag. Liksom Pia nämner i citatet ovan finns det inom ramen för verksamheten ett samarbete mellan hem och förskola, där man som förskollärare också förväntas kunna hjälpa familjer utifrån den position man har. Detta kan även vara ett exempel på att socialtjänsten

inte har skapat sig jurisdiktion, en typ av ensamrätt och kontroll, på det fält som stöttar familjer (Abbott, 1988). Däremot nämner en del av förskollärarna att man endast försöker med egna insatser till en viss gräns då man inte längre upplever att man har tillräckliga resurser för att hjälpa familjen. Agnes uttrycker det på följande vis: ”och när vi märker att det inte fungerar, tar man ju det ett steg längre. Det är då anmälan kommer.” Detta visar att det finns en gräns där förskollärarna som profession upplever att deras uppdrag slutar och socialtjänsten istället bör överta ansvaret för situationen.

6.3 Faktorer som påverkar beslut till orosanmälan

Studiens resultat har visat att de faktorer som förekommande beskrivs påverka beslut till att genomföra en orosanmälan bland annat är synen på anmälningsplikten, som uppfattas viktig och en del av uppdraget som förskollärare. Förskollärarna beskriver vidare hur deras erfarenheter färgar dem i deras arbete och hur de bedömer, ser och förklarar olika situationer kring misstankar om barn som far illa.

6.3.1 Synen på anmälningsplikten

Samtliga förskollärare i studien framhäver hur orosanmälningar är en del av uppdraget som legitimerad förskollärare och att man inte kan välja bort den. En förskollärare nämner hur hennes huvudsakliga uppdrag och prioritering är undervisning, men att sociala frågor och barnets mående ändå tillhör arbetet. Liknande resonemang förs av lärare i Münger och Markströms (2019) studie, där vikten av att följa lagen och anmäla framhävs. Förskollärarna i vår studie beskriver återkommande hur anmälningsplikten existerar för barnets skull och att anmälan görs eftersom man som förskollärare ska ha barnets bästa i åtanke. I följande citat beskriver Ama hur det faktiskt är tjänstefel om man inte anmäler när det finns fog för det:

Men det är också... ibland är det också lätt att man kanske säger “nej, men de är inte så”. Nej fast... det är så, det får man liksom ta bort. Vi är här för att skydda barnet, det är därför vi har anmälningsplikt. [...] Det är min... så fort vi misstänker någonting och känner att vi har fog för orosanmälan, då måste vi göra det. Annars gör jag ett tjänstefel ju (Ama)

Flera förskollärare nämner liknande resonemang, där ett underlåtande av anmälan kopplas till tjänstefel. En av förskollärarna problematiserar dock att man vid minsta lilla misstanke enligt lag måste anmäla, annars begår man tjänstefel. Hon upplevde det som skrämmande eftersom misstanke är subjektivt. Dessa resonemang kring tjänstefel kan liknas vid Goffmans (1959)

antaganden om att individer agerar med en osynlig publik i åtanke, som verkar bestraffande om man inte spelar sin roll eller upprätthåller rådande beteendenormer. I detta fall kan den osynliga publiken liknas med samhällets förväntningar eller de juridiska ramar som förskollärarna förväntas följa och leva upp till. Vid avvikelser från dessa förväntningar och normer kan förskollärarna bli bestraffade av samhället via exempelvis arbetsgivare, media eller en domstol. Samhällets sanktioner och normer kan i form av juridisk plikt således påverka förskollärare till att anmäla. Däremot kan den osynliga publiken, eller samhällets juridiska krav, även skapa oro och en form av press i situationer där ens misstankar inte alltid är så tydliga eller upplevs subjektiva.

Även om förskollärarna nämner tjänstefel finns flera indikationer på att samtliga inte gör orosanmälningar främst för att det är lagstadgat, utan för att det är ett skydd för barnet. Förskollärarna beskriver anmälningsplikten som en viktig del av deras roll eftersom de ser sig som en beskyddare för barnet. Dessutom förklarar förskollärarna att anmälningsplikten är ett ansvar som de inte kan välja bort, utan ingår i deras pedagogiska roll som förskollärare. Detta indikerar på att anmälningsplikten tillhör uppdraget och förväntas tillämpas, även om en osynlig publik inte hade existerat.

Vidare uppfattas orosanmälningar vara ett sätt för förskollärarna att hjälpa barnet i sådant man själv inte har mandat att stötta i. Detta beskrivs av Erika följande:

För mig har det funkat som att jag kan inte hjälpa barnet mer än att finnas där som min roll som förskollärare och som en trygg person. Och har jag oro för ett barn så finns det andra myndigheter som kan hjälpa barnet på andra sätt än vad jag kan och därför har valet känts lätt att göra en anmälan för att det finns iallafall ett hopp om att en myndighet kan hjälpa på ett annat sätt än vår myndighet. För vi kan inte, vi kan inte hjälpa mer än att vi stöttar här och nu liksom till det här barnet. Vi kan inte sätta stopp för de farhågor vi känner, att vi har inte dem mandaten. (Erika)

Flera förskollärare nämner, liksom Erika, att man som förskollärare inte kan göra mer än att anmäla sin oro. Därefter uppfattas det vara socialtjänstens uppdrag att utreda och stötta på de sätt förskolan inte har möjlighet till. Förskollärarna beskriver hur socialtjänsten har ett annat mandat och resurser än vad förskolan som verksamhet har. Detta indikerar på att socialtjänsten skapat sig makt på fältet, där de av samhället även tilldelats en juridisk makt att kunna ingripa och skydda barn på ett sätt andra myndigheter och verksamheter inte kan. Förskolan och socialtjänsten kan således tänkas fylla olika funktioner på ett fält.

Socialtjänstens uppdrag är i större utsträckning kopplat till det som rör hemmet och familjen. Däremot kan förskolan som verksamhet endast påverka det som är kopplat till förskolans direkta verksamhet, vilket gör att det finns gränser för det förskollärarna kan göra i sin profession. Orosanmälningar blir därför ett sätt att överföra skyddet av barnen till en myndighet som förväntas kunna hjälpa på ett annat sätt. I sådana situationer finns en överensstämmelse om att det ena yrket har en typ av makt och kontroll som den andra inte har (Abbott 1988; Brante 2014).

6.3.2 Erfarenheter

Hur man som förskollärare ser på omständigheterna kring ett barn som far illa, och således benägenheten till att anmäla, kan kopplas till de erfarenheter och synsätt man har. Samtliga förskollärare beskriver att barn kan fara illa på många olika sätt, allt ifrån att vara vittne av våld till att själv utsättas för våld. Majoriteten av förskollärarna beskriver dock att anmälan blir lättare att genomföra om tecknen är mer konkreta och handfasta, varav Agnes bland annat säger "Man kan ju inte anmäla bara för en liten fluga som kommer flygande. Alltså så. Utan det handlar ju om att vi måste verkligen vara säkra på att det är någonting".

Några exempel som förskollärarna beskriver som tydligare tecken är fysisk misshandel, omsorgsbrist där man återupprepade gånger ser att barnet är smutsigt eller när barnet själv berättar. De flesta förskollärare beskriver särskilt hur barns berättelser ofta följs av en orosanmälan eftersom man då har något konkret att gå efter. En förskollärare nämner dock att barn också kan skapa berättelser som inte alltid är sanna, vilket är en aspekt man ibland behöver ha i åtanke innan man anmäler. Likaså finns det flera förskollärare som beskriver hur magkänslan och en tyst form av kunskap också är viktig och bör vara tillräcklig för att leda till anmälningar. Pia beskriver en tidigare händelse som bidragit till att hon tycker man bör reagera och anmäla oro även när tecken inte är så tydliga:

För jag har i min ryggsäck ett barn som var för kort tid på förskolan jag arbetade på för att jag egentligen skulle känna... men de små vibbarna vi fått, de skulle vi agerat på [...] det har jag tagit med mig. Att man kan behöva reagera även på saker... det krävs inte ett blåmärke för att man ska reagera, det kan vara helt andra saker och dem är ju lite svåra. De får ingå i den där tysta kunskapen på något vis, de är svåra att beskriva. (Pia)

I våra resultat kan vi således se att en del förskollärare vill ha konkreta underlag innan en anmälan görs, medan andra är mer öppna för att anmäla eller reagera utifrån sin intuition. Liknande resonemang går att finna i andra studier, där förskollärare både kan beskriva

magkänslan som vägledande (Schols, de Ruiter & Öry, 2013) och hur tydliga och återupprepade tecken lättare medför en orosanmälan (Backlund, Wiklund & Östberg, 2012; Walsh et al. 2008). Vissa av förskollärarna i vår studie kan dessutom anmäla utifrån det barnen berättar, medan andra resonerar mer kring trovärdigheten. Förskollärarna tänker och handlar således på olika sätt, vilket är intressant eftersom de alla gått samma utbildning. I teorin borde detta bidra till liknande handlingar och tankesätt inom professionen. Eftersom alla dock besitter skilda erfarenheter från arbets- och privatlivet har olika habitus skapats, vilket påverkar de även i deras professionella roll (Brante, 2014). Det finns flera förskollärare som påpekar att deras utbildning inte gav mycket kunskap i hur man ska hantera orosanmälningar, vilket gjorde att man som legitimerad förskollärare sedan fick lära sig genom arbetslivserfarenhet. Agnes beskriver i följande citat hur hon fick lära sig om orosanmälningar via hennes kollegor, snarare än utbildningen.

Vad ska man... vad kan man anmäla för? För det är ju ingenting vi får i vår utbildning. Vi får ju inget sånt i utbildningen, utan det är ju sånt man får lära sig av gamla människor när man kommer ut på förskolan. De här gamla rävarna som har varit med länge. Asså det är ju på det sättet. (Agnes)

Detta kan indikera att den kunskap och det handlingssätt som tillämpas vid orosanmälningar inte främst kommer från utbildningen, utan snarare från det habitus som skapas på arbetsplatsen med kollegorna. Brante (2014) lyfter att utbildningar och vetenskaplig kunskap är ett sätt att forma professioner och minimera subjektiva olikheter i praktiken. Som vi däremot kan se i citatet ovan, och från flera beskrivningar av förskollärarna, är kunskapen från utbildningen inte alltid det som formar professionerna i deras bedömningar och ageranden.

Ama beskriver vidare hur man som förskollärare i vissa fall också kan influeras av de erfarenheter man har med familjerna:

Familjer som har redan mycket kontakt med socialtjänst, där man bara känner att ja... nä men vi anmäler det en gång till då. Om man tänker att familj A som har haft jäkligt mycket kontakt med socialtjänsten eller B, en välutbildad och väletablerad familj... asså det är bara att erkänna - man har mer ögon för familj A. (Ama)

Ama beskriver hur man som förskollärare snabbare kan anmäla en familj man vet haft tidigare kontakt med socialtjänsten. Samtidigt som hon förklarar att denna vetskap kan påverka en

anmälan menar hon att man får försöka tänka bort den aspekten, eftersom andra familjer också kan ha det svårt. Således beskrivs det kunna finnas en svårighet att se varje familj med en neutral blick, eftersom erfarenheter och ens habitus påverkar anmälningsbenägenheten. Även Pia beskriver hur personliga erfarenheter kan påverka när överväganden kring barn som far illa görs.

Man ser olika saker beroende på sina egna erfarenheter. Har man jobbat länge eller är man nyutbildad... Har man egna erfarenheter av dåliga hemförhållanden eller har man liksom... Jag har ibland tänkt att jag är alldeles för naiv, jag har haft en skyddad uppväxt så jag ibland har svårt att tänka mig in i att det ens ska kunna hända barnen någonting så att då har man ju också olika sätt att se beroende på vad man har med sig i sitt egna bagage (Pia)

Personliga erfarenheter uppges således också skapa habitus, vilket påverkar vad man väljer att se som skäl att anmäla. Vidare nämner flera förskollärare att de blivit tryggare med att anmäla i takt med att de fått mer arbetslivserfarenhet. Tidigare utförda anmälningar beskrivs ha bidragit till att man i större utsträckning står på sig och känner sig trygg med att säga till föräldrarna att en orosanmälan måste göras. Detta kan eventuellt förstås med att man genom nya arbetslivserfarenheter fyller på ens yrkeshabitus, som i sin tur kan göra att man känner sig mer trygg i sin professionella roll och de ageranden man gör. Tidigare erfarenheter av genomförda orosanmälningar kan leda till att synen på orosanmälningar inte blir lika främmande, där gamla förståelseramar kan tänkas förändras (Brante, 2014). Därför kan det upplevas som lättare att genomföra en orosanmälan om man har tidigare erfarenheter av detta.

6.4 Svårigheter i samband med orosanmälningar

Förskollärarna i vår studie beskriver hur mötet med vårdnadshavarna är en av de svåraste aspekterna att förhålla sig till i samband med orosanmälningar. Inför detta möte uttrycks det medfölja en oro för hotfulla eller otrygga situationer, liksom en svårighet att agera neutralt och som vanligt trots att man vet situationen är förändrad. Likaså beskrivs samarbetet med socialtjänsten också medfölja ett antal utmaningar, där förskollärarna exempelvis kan uppleva bristfällig återkoppling.

6.4.1 Att möta vårdnadshavarna

Majoriteten av förskollärarna beskriver hur det i anmälningsprocessen finns en rädsla för föräldrarnas reaktion och att en situation blir våldsam. Flera förskollärare har tidigare

erfarenheter av hotfulla föräldrar, vilket de beskriver kan påverka dem i deras roll som förskollärare samt i deras privatliv. Agnes beskriver hur erfarenheter av tidigare orosanmälningar som lett till hot skapar oro över att behöva göra framtida orosanmälningar.

Och sen... men jag tror att vid varenda anmälan är man rädd för att det ska bli våldsamt. [...] I och med att jag fick de hoten jag fick... då ligger det hela tiden... varenda gång jag ser... åh nej ska jag behöva göra en anmälan nu? Undrar hur det kommer gå, ska jag behöva ha... ska jag behöva ha folk som följer mig till och från jobbet nu också? [...] Och det... det tar ju på psyket på en. Det är då man börjar ifrågasätta om har jag verkligen valt rätt yrke. (Agnes)

Beskrivningar av hur förskollärare upplever oro för hotfulla föräldrar i samband med anmälningar har framkommit i tidigare studier (Backlund, Wiklund & Östberg, 2012; Ellis 2018) och beskrivs även där som känslomässigt svårt för förskollärare. I Backlund, Wiklund och Östbergs (2012) studie beskrivs det hur oron för hot inte gör förskollärarna mindre anmälningsbenägna, men att det däremot kan leda till att förskollärarna väljer att säga upp sig. Det bör påpekas att liknande resultat uppkommit även i vår studie, då ingen av förskollärarna beskriver att rädslan för hotfulla situationer gör att de inte utför en anmälan. Däremot kan det bidra till att man inte vill till jobbet på ett tag eller slutar på arbetsplats, vilket bland annat Tove beskriver: "Ja jag kan ju säga att jag bytte arbetsplats efter sista anmälingen för jag kände inte att... det påverkade mitt privatliv jättemycket." Liksom det Tove uttrycker kan oron för föräldrars reaktioner påverka dem i även privatlivet, utöver rollen som förskollärare. Liknande resonemang förs av flera förskollärare, som bland annat beskriver att de hemma blir på sämre humör och får svårt att sova. Några av förskollärarna nämner även att de känner en rädsla över att deras egen familj kommer till skada efter en genomförd orosanmälan, vilket Erika uttrycker i följande citat:

I mitt fall har det hänt att jag har anmält, stått bakom en anmälan, som då kändes otryggt för mina egna barn. För att jag visste att den här familjen är stor och har en stor släkt och mycket kontakter spridda över staden. De visste vem jag var och vart jag bodde. (Erika)

Brante (2014) skriver att tidigare erfarenheter influerar våra tankemönster och således habitus, där erfarenheter i form av samspel med klienter också kan skapa eller förändra ens habitus. Därför tänker vi oss att förskollärarnas rädsla för hotfulla situationer dels kan uppkomma från egna erfarenheter, eller från berättelser av kollegor som varit med om det. Detta skapar i sin tur en förståelseram för framtida orosanmälningar och eventuella konsekvenser, exempelvis hot, som kan uppstå till följd av det. Brante (2014) beskriver vidare hur distansering är en

betydande del i praktiken, som gör att man kan agera lämpligt i sin profession. När förskollärarna däremot beskriver sig påverkas privat och känner personlig rädsla för att möta vårdnadshavarna, kan det indikera på en situation där man som yrkesverksam får svårt att distansera sig. Detta gör att mötet med vårdnadshavarna blir känslomässigt svårt, där den professionella rollen kan bli svårare att skilja från rollen som privatperson. Möjligen kan byte av en arbetsplats vara ett sätt att återfå denna distansering, där man återigen kan skilja på den professionella och privata rollen.

Vidare beskriver förskollärarna, både i vår studie och skolpersonal i Backlund, Wiklund och Östbergs (2012) studie, en svårighet i att möta föräldrarna och försöka bygga upp relationen efter den genomförda orosanmälningen. Majoriteten av förskollärarna i vår studie beskriver att förtroendet man hade från vårdnadshavarna sedan tidigare krossas och att man måste försöka bemöta de som vanligt, trots att man vet relationen är skadad. Liksom Ama beskriver i citatet nedan gör förskollärarna ofta detta för barnets skull.

Så vi får ju hantera... vi får ju liksom gå "hej, godmorgon!" till vårdnadshavare som inte... som överhuvudtaget inte tittar på oss eller fnyser åt oss eller stirrar blint på oss. Asså så får vi ändå hantera dem som att... det här... det är inget konstigt. Och där är man ju inte jättebekväm. [...] du får bara vara som vanligt fast det är skittufft. Och bara tänka att jag gör detta för barnets bästa. (Ama)

Detta citat kan liknas vid Goffmans beskrivning av framträdande och personliga fasader. Genom att agera utifrån en professionell roll kan man anpassa ansiktsuttryck, ordval och kroppsspråk för att ge barnet ett betryggande intryck. Förskolläraren behöver inte nödvändigtvis tro på sitt agerande, men kan tänkas skapa en fasad för att gynna en tredje part (Goffman, 1959). Således kan detta agerande liknas vid ett framträdande, där förskolläraren privat kan uppleva situationen som obekväm men inte låter detta visas framför publiken (Goffman, 1959). Tove beskriver detta som att "jag tror man lär sig ganska många gånger i förskolan att hålla en god min". Däremot beskriver några av förskollärarna hur man, efter tuffa möten med föräldrarna, kan ta stöd av kollegor eller chef för att avlasta sig och ibland även gråta tillsammans. Erika beskriver exempelvis hur chefen en gång tog in en kurator "och där satt vi en kväll när allt rasade för oss och kunde liksom tänka, känna, gråta, berätta och... alltså vi fick ha vår egna lilla terapisesion".

Dessa möten med föräldrarna och kollegorna kan liknas vid det Goffman (1959) benämner främre-och bakre regionen. Främre regionen beskrivs vara platsen där framträdandet tar plats,

det vill säga mötet med vårdnadshavarna, medan den bakre regionen möjliggör vila för förskolläraren. Fasaden kan i denna bakre region tas av och det skapas en möjlighet att vara öppen med sina känslor, där ens äkta jag visas. Kollegorna kan även stötta upp i främre regionen, via sin närvaro. Genom att inte låta en förskollärare möta föräldern själv kan man i sitt framträdande eventuellt byta av varandra (Goffman, 1959).

6.4.2 Samverkan med socialtjänst

En återkommande svårighet som förskollärarna i denna studie beskriver finns i samband med orosanmälningar är samarbetet med socialtjänsten. Liksom resultatet från tidigare forskning (Backlund, Wiklund & Östberg, 2012; Markström & Mungers 2018; Schols, de Ruiter & Öry, 2013) beskriver många av förskollärarna att de efter en genomförd orosanmälan gärna hade velat få mer återkoppling från socialtjänsten. Informationen upplevs ofta vara bristfällig, vilket en del av förskollärarna i vår studie beskriver skapar en slags osäkerhet i deras arbete på förskolan. Detta då man inte vet om barnet verkligen fått hjälp. Ama beskriver det på följande vis:

Amen det kan vara... vanvård har vi anmält till exempel, där barnen blir tvångsomhändertagna. Ja.. sen tog det inte jättelång tid förrän de var tillbaka hos sin familj igen. Och det är naturligtvis målet men där kan vi känna... hände något nu egentligen? Asså... var det någonting? Har de fått någon hjälp eller? För nu ser vi inte att det har hänt något. [...] Och där kan man känna att... varför händer inget? Men det är nog mycket vi inte vet. För vi får ju inte den informationen (Ama)

Fatima beskriver vidare hur hon upplever socialtjänsten som en stängd myndighet, där relationen uppfattas som ensidig.

Jag kände nästan att jag gick sönder, för vi kunde inte... vi hade inte ett samarbete. Det var väldigt stängda dörrar och det var inget öppet samtal. Det var mest en utfrågning. Och det krävdes att... ni måste kunna mötestiden. Alltså i en förskolevärld har man ganska svårt med mötestider överlag, asså det är svårt. [...] Men det fanns dålig förståelse för, både från socialtjänsten och BUP... så var det dålig förståelse för hur livet på förskolan fungerar. Utan det var bara, svara på frågorna nu här så att vi kan rapportera vidare. (Fatima)

Liknande resonemang förs av flera förskollärare, som uttrycker att socialtjänsten och förskolans samarbete bör vara mer öppet. Några beskriver att ett större informationsutbyte skulle gynna alla parter, där även socialtjänsten skulle ha nytta av att veta mer om hur förskolan arbetar eftersom det är de som verkligen känner barnet.

Att socialtjänsten ses som en stängd myndighet som inte lämnar ut information eller återkopplar till förskollärarna kan förklaras genom att professioner inom ett fält har olika organisatoriska rutiner och regler som förväntas följas, där yrkeshabitus skapas (Brante, 2014). Således finns en slags socialisering och ordning som förväntas upprätthållas inom yrket, vilket kan skapa intressekonflikter och spänningar mellan de olika professionerna på ett fält (ibid.). Socialtjänsten och förskolan har socialiserats till att arbeta på ett visst sätt, men i de fall kommunikation uteblir kan förståelsen för varandras bestämmelser och rutiner antas begränsas. En av förskollärarna i vår studie nämner hur hon tidigare gått en utbildning tillsammans med socialtjänsten, där både förskolan och socialtjänsten tog upp samarbetet verksamheterna emellan. Detta beskrev hon "var jätteintressant för att man såg mycket olika tankar och det satte igång lite tankar på hur man kunde samarbeta bättre" (Agnes). Detta kan förstås som ett exempel där mer kommunikation verksamheterna emellan kan skapa större förståelse för varandras arbete.

Vidare kan socialtjänstens arbetssätt också uppfattas som en utestängning från fältet som förskollärarna egentligen bör ha tillgång till. Brante (2014) nämner att professioner tenderar att stänga ute andra yrken från fältet för att uppnå yrkesmonopol, vilket de legitimerar genom att hänvisa till sin vetenskapliga kunskapsbas som framställs som svåråtkomlig och behövd. Utestängningar av andra professioner motiveras vidare med att det är för klientens bästa (ibid.). Flera av förskollärarna nämner sekretess som ett hinder i samarbetet, eftersom man inte får insyn i varandras verksamhet. Således kan sekretessen förstås som ett sätt att legitimt stänga ute varandra, där endast ett yrke har rätt till informationen. Förskollärarna beskriver dock att de också kan komma med värdefull kunskap i samarbetet och att socialtjänsten kan gynnas av att veta mer om deras arbete. Spänningarna kan således förstås som ett sätt för båda professionerna att hävda status och erkännande, där ens egen kunskap anses viktig och legitim. Även Abbott (1988) framhäver hur professioner vill skapa sig jurisdiktion och kontroll inom ett område för att stärka sin profession.

Däremot bör det nämnas att flertalet av förskollärarna i vår studie också haft bra samarbete med socialtjänsten, där svårigheter inte upplevs lika omfattande. Detta exemplifieras av Pia som säger att "...jag har bara haft positiva erfarenheter av socialtjänsten som jag har varit i kontakt med, att de har fungerat som ett väldigt bra stöd för mig i mitt arbete." Detta kan indikera på att förskollärarna har olika erfarenheter av socialtjänsten och således skapat sig olika habitus (Brante, 2014). Liksom tidigare nämnt i analysen upplever många socialtjänsten som ett stöd också, vilket gör att samverkan inte endast utgörs av svårigheter.

7. Avslutande diskussion

I detta avslutande avsnitt ämnar vi att sammanfatta studiens resultat och relatera det till vårt syfte och våra frågeställningar. Vidare kommer vi att motivera studiens betydelse för forskning, liksom presentera vilken typ av vidare forskning som bedöms av intresse att undersöka mer om.

Syftet med denna studie har varit att öka förståelsen om hur förskollärare hanterar och upplever orosanmälningar och misstanke för barn som far illa samt orosanmälningar. Vår första frågeställning berörde vilka verktyg som förskollärarna använde sig av då misstankar av att ett barn far illa uppstod. Våra resultat visade att förskollärarna i vår studie hanterar misstankarna genom att dokumentera sin oro, diskutera misstankarna med kollegor och andra professionella samt tillämpa egna stödjande insatser, främst i form av dialog med föräldrarna. Målet med att dokumentera sina misstankar och samtala med professionella beskrivs i många fall handla om att konkretisera misstankarna, där oron inte endast underbyggs av subjektiva upplevelser. Stöd från kollegor kan också te sig som ett verktyg vid överväganden av orosanmälningar, eftersom större trygghet beskrivs skapas hos förskollärarna om fler står bakom beslutet. Råd från socialtjänsten kan också uppfattas som ett hjälpsamt verktyg, då de beskrivs besitta en annan typ av kunskap gällande orosanmälningar. Vid vissa tillfällen, då misstanke för barn som far illa uppstår, beskriver förskollärarna att de i första hand hanterar situationen internt genom egna insatser i form av samtal med föräldrarna. Om misstankarna är av allvarligare grad eller de egna insatserna inte anses tillräckliga bedöms en orosanmälan ofta vara nästa steg.

Vår andra frågeställning ämnade att undersöka vilka faktorer som påverkar förskollärares beslut om att orosanmäla, varav bland annat synen på anmälningsplikten var betydelsefull. Förskollärarna uppfattar anmälningsplikten som en viktig och skyddande insats för barnet samt som en obligatorisk del av deras yrke. Detta påverkar förskollärarnas beslut om orosanmälningar på så sätt att anmälningsplikten inte anses kunna väljas bort. Vidare inverkar även förskollärares erfarenheter vid beslut om anmälan, då de beskriver att privata såväl som professionella erfarenheter kan påverka hur man identifierar barn som far illa och bedömer situationen.

Den tredje frågeställningen, gällande vilka svårigheter som förskollärare upplever i samband med orosanmälningar, visar bland annat att mötet med vårdnadshavarna är utmanande.

Svårigheterna kan vara känslomässiga, i form av otrygghet och rädsla för hot, men också praktiska i form av återuppbyggandet en skadad relation. Vidare beskriver förskollärarna att det finns aspekter inom samverkan med socialtjänst som är utmanande. En bristande återkoppling och förståelse av förskolans verksamhet från socialtjänsten är det som beskrivs mest förekommande. Även sekretessen upplevs försvårande vid samarbete med socialtjänsten.

Resultaten från denna studie bedöms viktiga för att framhäva förskollärarnas perspektiv på anmälningar. Orosanmälningar beskrivs av förskollärarna vara ett viktigt skydd av barn, men likt resultaten visat i vår studie medföljer ett antal utmaningar också. Genom att studera vad förskollärare beskriver är välfungerande och vad de upplever är svårt kan det byggas upp ett förbättrat system, som kan antas gynna de berörda professionerna såväl som barnen.

Valet av våra teorier och metod innebär att en del aspekter inte lyfts i vår undersökning. Det hade exempelvis varit intressant att välja en metod eller teori som fokuserar på den organisatoriska nivån med fördjupning i samverkan mellan förskola och socialtjänst. Under intervjuerna har vi kunnat upptäcka en önskan om bättre samarbete med socialtjänsten och därför hade det varit intressant att genom fördjupande forskning undersöka hur samverkan mellan verksamheterna kan utvecklas och förbättras. Det har under uppsatsens process blivit tydligt att begränsad forskning gjorts om förskollärares perspektiv kring orosanmälningar, således ser vi det av betydelse att utöka forskningen i flera aspekter. Det hade exempelvis varit spännande att se fler kvantitativa studier som undersöker mer i detalj huruvida erfarenheter samverkar med anmälningsbenägenheten. Likaså kan det vara intressant att inom de kommande åren undersöka om barnkonventionens nya lagstadgade position skapat förändringar i hur förskollärare förhåller sig till anmälningsplikten.

8. Referenslista

Abbott, Andrew (1988) *The system of Professions*. Chicago: University of Chicago Press.

Abbott, Andrew (2010) Varieties of Ignorance. *The American Sociologist*, 41 (2): 174-189.

A.P, Hare (2001) Dramaturgical Analysis: Sociological. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*, (6): 3834-3836.

Backlund, Åsa, Wiklund, Stefan & Östberg Francesca (2012) *När man misstänker att barn far illa. En studie av hur professionella inom BVC, förskola och skola förhåller sig till anmälningsplikten*. Stockholm: Rädda Barnen.

Barnombudsmannen. *Barnkonventionen*.

[<https://www.barnombudsmannen.se/barnombudsmannen/barnkonventionen/>. Hämtat: 2020-03-05]

Bengtsson, Jan (1993) Theory and practice: Two fundamental Categories in the Philosophy of Teacher Education. *Educational Review*, 45 (3): 205- 211.

Bourdieu, Pierre (1990) *The Logic of Practice*. Stanford: Stanford University Press.

Brante, Thomas (2009) Vad är en profession? Teoretiska ansatser och definitioner. I: Lindh Maria (red.) *Vetenskap för profession*. Högskolan i Borås.

Brante, Thomas (2014) *Den professionella logiken: hur vetenskap och praktik förenas i det moderna kunskapssamhället*. Stockholm: Liber.

Brattabø, Ingrid Vaksdal, Ragnhild Bjørknes, Kyrre Breivik & Anne Nordrehaug Åstrøm (2019) Explaining the intention of dental health personnel to report suspected child maltreatment using a reasoned action approach. *BMC Health Services Research*, 19 (1): 1-14.

Braun, Virginia & Clarke, Victoria (2006) Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3 (2): 77-101.

Bryman, Alan (2018) Tredje uppl. *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.

Bjørknes, Ragnhild, Anette Christine Iversen, Anne Nordrehaug Åstrøm & Ingfrid Vaksdal Brattabø (2019) Why are they reluctant to report? A study of the barriers to reporting to child welfare services among public dental healthcare personnel. *Health and Social Care in the Community*, 27 (4): 871-879.

Cocoza, Madeleine, Gustafsson, Per & Sydsjö, Gunilla (2007) Who suspects and report child maltreatment to Social Services in Sweden?: Is there a reliable mandatory reporting process? *European Journal of Social Work*, 10 (2): 209-223.

Dell, Jennifer (2016) Extending Goffman's dramaturgy to critical discourse analysis: Ed Burkhardt's performance after the Lac-Mégantic disaster. *Canadian Journal of Communication*, 41 (4): 569-588.

Durkheim, Émile (1958) *Professional Ethics and Civic Morals*. The Free Press.

Edwards, Damyan. (2018) Childhood Sexual Abuse and Brain Development: A Discussion of Associated Structural Changes and Negative Psychological Outcomes. *Child Abuse Review*, 27 (3): 198-208.

Ellis, Gemma (2012) The impact on teachers of supporting children exposed to domestic abuse. *Educational & Child Psychology*, 29 (4): 109-120.

Ellis, Gemma (2018) Containment and Denial: Raising Awareness of Unconscious Processes Present When Teachers Are Working with Children and Families Where There Is Domestic Abuse. *Educational Psychology in Practice*, 34 (4): 412-429.

Elklit, Ask, Michelsen, Liv & Murphy, Siobhan (2018) Childhood Maltreatment and School Problems: A Danish National Study. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 62 (1): 150-159.

Eriksson-Zetterquist, Ulla & Ahrne, Göran (2015) Intervjuer. I: Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Andra uppl. Malmö: Liber.

Fine, Gary Alan & Manning, Philip (2003) Erving Goffman. I: Ritzer, George (red.) *The Blackwell Companion to Major Contemporary Social Theorists*. Blackwell Publishing Ltd.

Gilbert, Ruth, Alison Kemp, June Thoburn, Peter Sidebotham, Lorraine Radford, Danya Glaser & Harriet L MacMillan (2009) Recognising and responding to child maltreatment. *The Lancet*, 373 (9658): 167-180.

Goffman, Erving (1959) *Jaget och maskerna: en studie i vardaglivets dramatik*. Stockholm: Bokförlaget Prisma.

Goldman, Juliette D.G (2007) Primary School Student-Teachers' Knowledge and Understandings of Child Sexual Abuse and Its Mandatory Reporting. *International Journal of Educational Research*, 46 (6): 368-381.

IVO – Inspektionen för vård och omsorg (2017) *Tillsynsrapport 2016 – De viktigaste iakttagelserna inom IVO:s tillsyn och tillståndsprovning för verksamhetsåret 2016*.

Jernbro, Carolina & Janson, Staffan (2017) *Våld mot barn 2016. En nationell kartläggning*. Stockholm: Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

Kvist, Therese, Madeleine Coccozza, Eva-Maria Annerbäck & Göran Dahllöf (2017) Child maltreatment - prevalence and characteristics of mandatory reports from dental professionals to the social services. *International Journal of Paediatric Dentistry*, 27 (1): 3-10.

Kvist, Therese, Anette Wikström, Isabelle Miglis & Göran Dahllöf. (2014) The dilemma of reporting suspicions of child maltreatment in pediatric dentistry. *European journal of oral sciences*, 122 (5): 332-338.

Markström, Ann-Marie & Münger, Ann-Charlotte (2018) The decision whether to report on children exposed to domestic violence: perceptions and experiences of teachers and school health staff. *Nordic Social Work Research*, 8 (1): 22-35.

Metzler, Marilyn, Melissa T. Merrick, Joanne Klevens, Katie A. Ports & Derek C. Ford. (2017) Adverse childhood experiences and life opportunities: Shifting the narrative. *Children and Youth Services Review*, 72: 141-149.

Murphy, Siobhan, Elklit, Ask & Shevlin, Mark (2020) Child Maltreatment Typologies and Intimate Partner Violence: Findings From a Danish National Study of Young Adults. *Journal of Interpersonal Violence*, 35 (3/4): 755-770.

Münger, Ann-Charlotte & Markström, Ann-Marie (2019) School and Child Protection Services Professionals' Views on the school's Mission and Responsibilities for Children Living with Domestic Violence – Tensions and Gaps. *Journal of Family Violence*, 34 (5): 385-398.

Ostrow, James. M. (1996). Spontaneous Involvement and Social Life. *Sociological Perspectives*, 39 (3): 341–351.

Piltz, Anne & Wachtel, Tracey (2009) Barriers that inhibit nurses reporting suspected cases of child abuse and neglect. *Australian Journal of advanced nursing*, 26 (3): 93-100.

Regeringen (2019) *Frågor och svar om barnkonventionen som lag*.

[<https://www.regeringen.se/artiklar/2019/12/fragor-och-svar-om-barnkonventionen-som-lag/>.

Hämtat: 2020-03-05]

Rennstam, Jens & Wästerfors, David (2015) Att analysera kvalitativt material. I: Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Andra uppl. Malmö: Liber.

Ryan, Gery W. & Bernard, H. Russell (2003) Techniques to Identify Themes. *Field Methods*, 15 (1): 85-109.

Schols, Manuela W.A, Ruiters, Corine de & Öry, Ferko G (2013) How do public child healthcare professionals and primary school teachers identify and handle child abuse cases? A qualitative study. *BMC Public Health*, 13 (1): 1-16.

SFS 2001: 453. *Socialtjänstlag*. Stockholm: Socialdepartementet.

Skolverket (2020) *Skolans ansvar för barn som far illa*.

[[https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-](https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/skolans-ansvar-for-barn-som-far-illa)

[arbetet/skolans-ansvar-for-barn-som-far-illa](https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/skolans-ansvar-for-barn-som-far-illa). Hämtat: 2020-03-06]

Socialstyrelsen (2010) *Barn som utsätts för fysiska övergrepp*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen (2019) *Anmälningar om barn som far illa eller misstänks fara illa - Nationell kartläggning 2018*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Svensson, Birgitta (2013) *Barn som riskerar att fara illa i sin hemmiljö: Utmaningar i ett förebyggande perspektiv*. Doktorsavhandling. Karlstad: Karlstad universitet.

Svensson, Birgitta, Andershed, Henrik & Janson, Staffan (2015) A Survey of Swedish Teachers' Concerns for Preschool Children at Risk of Maltreatment. *Early Childhood Education Journal*, 43 (6): 495-503.

Svensson, Birgitta & Janson, Staffan (2008) Suspected Child Maltreatment: Preschool Staff in a Conflict of Loyalty. *Early Childhood Education Journal*, 36 (1): 25-31.

Svensson, Peter & Ahrne, Göran (2015) Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I: Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Andra uppl. Malmö: Liber.

Svärd, Veronica (2017) "Why don't they Report?" Hospital Personnel Working with Children at Risk. *Child Care in Practice*, 23 (4): 342–355.

Turner, Ralph H. (1990) Role taking: versus conformity. I: Brisett, Dennis & Edgley, Charles (red.) *Life as theatre: A drama-turgical sourcebook*. New Brunswick: Transaction Publishers.

United Nations (2015) *Concluding observations*. CRC/C/SWE/CO/5, st. 27.

Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Walsh, Kerryann, Ruth Bridgstock, Ann Farrell, Mehdi Rassafiani & Robert Schweitzer (2008) Case, teacher and school characteristics influencing teachers' detection and reporting of child physical abuse and neglect: Results from an Australian survey. *Child Abuse & Neglect*, 32 (10): 983-993.

Öberg, Peter (2015) Livshistorieintervjuer. I: Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Andra uppl. Malmö: Liber.

9. Bilagor

Bilaga ett: Informationsbrev

Information och förfrågan till dig som förskollärare om deltagande i digital intervjustudie.

Hej!

Vi är två socionomstudenter, Esmeralda Birdian och Kristina Csepregi, från Lunds universitet som denna termin skriver vår kandidatuppsats. Syftet med vår studie i denna uppsats är att öka förståelsen för hur förskollärare upplever och hanterar misstanke för barn som far illa samt anmälningsplikten. Förskollärare har en unik position som gör det möjligt att i ett tidigt stadie upptäcka barn som far illa. Således upplever vi det som betydelsefullt att synliggöra er yrkesgrupps tankar och erfarenheter av orosanmälningar.

För att nå dig som intervjuperson har vi kontaktat personer i vårt nätverk som hänvisat oss vidare till förskollärare som någon gång i sitt yrkesliv känt oro för ett barn. Deltagandet i studien är både anonym och frivilligt i alla steg. Du kan närsomhelst under undersökningens process välja att avsluta din medverkan. All information behandlas också med konfidentialitet och personuppgifter anonymiseras, vilket gör dig som intervjuperson ospårbar. Informationen som inhämtas kommer endast användas till studiens syfte och raderas efter att uppsatsen blivit godkänd. Uppsatsen kommer publiceras i Lunds universitets databas efter godkännande och vid intresse kan vi även skicka den slutgiltiga versionen till dig som deltagare.

Med tanke på rådande omständigheter med Covid-19 tänker vi oss att genomförandet av intervjuerna sker via det digitala forumet Zoom. Vi är dock flexibla och kan anpassa oss efter vad du känner dig bekväm med. Vi finns också tillgängliga på FaceTime, Skype och telefon. Tidsåtgången för en intervju beräknar vi vara ca en timme.

Vi förstår om du just nu känner dig belastad i ditt arbete med tanke på dagens läge. Om du däremot upplever dig ha tid och intresse att delta i studien är vi högst tacksamma för din medverkan.

Vid frågor och medverkan, vänligen kontakta oss. Vi ser fram emot ett trevligt samtal och hoppas att du hör av dig.

Esmeralda Birdian

Telefonnummer: xxx-xxxxxxx

Email: xxx-x@student.lu.se

Kristina Csepregi

Telefonnummer: xxx-xxxxxxx

Email: xxx-x@student.lu.se

Bilaga två: Intervjuguide

Inledning

- Presentation av oss och kandidatuppsats. Syfte ej att granska.
- Genomgång av informationsbrev och inhämtning av samtycke - prata om konfidentialitet, frivillighet och anonymitet.
- Information om tidsram. Ca 1 timme.
- Fråga om samtycke för inspelning.
- Fråga om intervjuperson har några frågor innan vi sätter igång.

Bakgrundsfrågor

- Berätta om dig själv. Ålder, utbildning t.ex.
- Hur länge har du arbetat som förskollärare?
- Hur länge har du jobbat på din förskola?
- Hur gamla är barnen du arbetar med?
- Har du gjort en orosanmälan tidigare?

Inledande frågor

- Vilka tankar dyker upp när du hör ordet anmälningsplikt?
- Hur tolkar du begreppet *Barn som far illa*?
- Tror du dina kollegor uppfattar det på samma sätt?

1. Viktiga aspekter i rutinen

Vilka rutiner och verktyg används när misstanke för barn som far illa uppstår?

- Stöd
- Ansvarsfördelning
- Tydliga riktlinjer
- Identifiera bevis/grunder för misstankar

Något du vill tillägga kring vad som är viktigt i rutinerna när du hanterar orosanmälningar?

2. Faktorer som påverkar beslut

Vilka faktorer skulle du beskriva påverkar beslut om att göra orosanmälan?

- Överväganden

- Dilemman
- Samverkan
- Omständigheter/karaktär på situation
- Uppfattningen kring konsekvenser av orosanmälan

Något du vill tillägga gällande faktorer som påverkar dina beslut?

3. Svårigheter

Vilka centrala svårigheter upplever du i samband med anmälningsplikten?

- Praktiska svårigheter
- Känslomässiga svårigheter
- Roll som pedagog respektive roll som anmälningskyldig
- Teoretisk och praktisk kunskap

Något du vill tillägga kring de svårigheter du upplever?

Avrundning

- Öppna för frågor från respondent
- Fråga om intervjuperson vill ha uppsatsen skickad till sig efteråt
- Tacka för medverkan